

Skatteankenævnet i Odense

Jens Galschiøt Christophersen
Alexandragade 4 A, 2.
5000 Odense C

Skatteankenævnsekretariat
Fyn
Tolderlundsvej 2
5000 Odense C

Tlf. 6613 1372
Fax 6591 6062

www.odense.dk
e-mail: fynsan@odense.dk

Den 1. december 2003

J.nr. [REDACTED] kgp - direkte tlf. 6551 1714

Vedrørende Deres klage over skatteansættelsen for indkomståret 2000.

Skatteankenævnet har på det foreliggende grundlag udarbejdet følgende **FORSLAG** til afgørelse af klagen:

Den af ligningsmyndigheden foretagne skatteansættelse stadfæstes, da der ikke er hjemmel til det foretagne fradrag for udgifter til opstilling af skulpturen Skamstøtten i Brasilien. "Skamstøtteprojektet" anses således for en ikke erhvervsmæssig aktivitet, og den omhandlede udgift findes ikke at have den fornødne konkrete og direkte tilknytning til indkomsterhvervelsen, jf. statsskattelovens § 6 og ligningslovens § 8, stk. 1

Forslaget er udarbejdet på grundlag af vedlagte sagsfremstilling med tilhørende bilag 1 - 5, hvortil der henvises, og hvoraf en mere fyldig begrundelse fremgår.

Hvis De ønsker at forelægge sagen mundtligt for Skatteankenævnet, eller De i øvrigt har skriftlige eller mundtlige bemærkninger til forslaget og sagsfremstillingen, bedes De **inden 15 dage** meddele dette til ankenævnets sagsbehandler, Kaj G. Pedersen.

Kan De godkende forslaget til afgørelse, behøver De intet at foretage Dem. Skatteankenævnets kendelse vil herefter blive tilsendt Dem.

I henhold til Deres anmodning vedlægges kopi af Skatteafdelingens udtalelse af 10. april 2003, idet denne ved en beklagelig fejl ikke ses at være udsendt til Dem i

Ekspeditionstid:

Mandag - torsdag	09.00 - 13.00
Torsdag tillige	15.00 - 17.30
Fredag	09.00 - 12.00

J.nr. [REDACTED]

forbindelse med dens modtagelse i Skatteankenævnet.

Venlig hilsen

Tenna Henriksen
formand

/
Kaj G. Pedersen.
skatterevisor

Næste dokument
Bilag 1

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

CPR.NR.	
INDK.ÅR	2000

ANKENÆVNETS SAGSFREMSTILLING

NAVN: Jens Galschiøt Christophersen
ADRESSE: Alexandragade 4 A, 2.,
POSTNR. & BY: 5000 Odense C

KLAGEDATO: 30. marts 2003

NÆVNETS SAGSBEHANDLER: Kaj G. Pedersen
UDKAST TIL FREMSTILLING FORELAGT: 27. november 2003
FORSLAG TIL AFGØRELSE AFSENDT: 1. december 2003
KOMMENTARER MODTAGET:
PERSONLIGT MØDE:
AFGØRELSE:
KENDELSE:
SAGSFREMSTILLING VEDLAGT: Ja

Indk.år: 2000

[illegible]

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

S A G S F R E M S T I L L I N G

1. INDLEDNING.

Klageren Jens Galschiøt Christophersen virker som billedhugger og smykkekunstner m.m. Der er værksted og atelier på adressen Banevænget 22, Næsby. Klageren er samtidig kendt for sit politisk-humanistiske arbejde, f.eks. projekterne "Min indre svinehund" og "Skamstøtten".

Der klages over, at ligningsmyndigheden ikke har godkendt fradrag for udgifterne i forbindelse med opstilling af "Skamstøtten" i Brasilien.

2. DEN PÅKLAGEDE ANSÆTTELSE.

Skatteafdelingens afgørelse er truffet ved kendelse af 5. februar 2003.

Den påklagede ændring af skatteansættelsen kan specificeres således:

Selvangivet overskud af selvstændig virksomhed	442.643
Ikke godkendt fradrag for nettoudgift til fragt og rejse vedrørende opstilling af Skamstøtten i Brasilien, jf. statsskattelovens § 6	140.894
Ansæt overskud af selvstændig virksomhed	583.537

De fratrukne udgifter sammensætter sig således:

Transport af skulptur	24.275
Transport m.m. i Brasilien	69.010
Hoteludgifter i Brasilien	29.043
Diverse	2.736
Flybilletter fra København til Rio de Janeiro og retur for 5 personer - Niels Madsen, Thomas Frost, Vagn Frausing, Helene Gjerding og Jens Galschiøt, 5 x 6.166 kr.	30.830
Refunderet fra Odense ser Rødt v/Niels Madsen for Thomas Frosts deltagelse	-15.000
I alt	140.894

Skatteafdelingens afgørelse er begrundet med, at den omhandlede nettoudgift ikke har den fornødne sammenhæng med indkomsterhvervelsen og dermed ikke er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Efter Skatteafdelingens opfattelse er der dermed ikke tale om fradragsberettigede rejseudgifter eller reklameudgifter, men i stedet udgifter, der er afholdt på grund af privat interesse for blandt andet at gøre opmærksom på undertrykkelse af befolkningsgrupper forskellige steder i verden.

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

Kendelsen indeholder derudover en lang række bemærkninger til de af klageren i forbindelse med sagens behandling fremførte synspunkter. Der henvises i den forbindelse til kendelsen af 5. februar 2003, der er vedlagt som bilag 1 til sagsfremstillingen.

3. KLAGERENS OPFATTELSE OG BEGRUNDELSE HERFOR.

Klageren kan ikke acceptere den gennemførte forhøjelse, men finder, at den omhandlede nettoudgift er en fradragsberettiget driftsudgift i forbindelse med klagerens virksomhed som kunstner.

Til støtte for klagerens standpunkt er fremført en række argumenter, der kort kan opregnes således:

1. Klageren konstaterer, at ligningsmyndigheden har understreget, at man er enig i, at der ikke er tale om nogen fornøjelses- eller ferietur, og at ingen af deltagerne er blevet beskattet af rejsen.
2. Klageren konstaterer, at det fortsat er godkendt, at udgiften er afholdt inden for rammerne af virksomhedsordningen, blot som en ikke fradragsberettiget omkostning.
3. Der er forskel på erhvervsvirksomhed og kunstnerisk virksomhed, herunder også på det begrebsmæssige indhold af de skattemæssigt fradragsberettigede udgifter, der knytter sig til erhvervelse af indkomst som kunstner i modsætning til indkomst, der erhverves som led i erhvervsmæssig virksomhed i almindelighed.
4. Der gælder et andet periodiseringsbegreb for kunstnerisk virksomhed.
5. Der henvises til, at statsskatteloven indeholder hjemmel til fradrag for virksomhedernes udgifter til sponsorering af kulturelle og sportslige aktiviteter, der ikke er rettet direkte mod virksomhedens kundegruppe.
6. Udgiften er led i afviklingen af den kunstneriske aktivitet, der betegnes som "Skamstøtteprojektet" og ikke kun relaterer sig til Brasilien, men er et fortsat projekt.
7. Det er et normalt led i kunstnerisk virksomhed at skabe debat om indholdet.
8. Det er kunstneren, der skal afgøre, om en bestemt udgift er nødvendig for det kunstneriske resultat.
9. Den skabte omtale har konkret økonomisk konsekvens såvel for den løbende kunstneriske aktivitet som for den socialpædagogiske virksomhed, der samtidig drives af klageren, idet der henvises til en konstateret bedring i det opnåede økonomiske resultat.
10. Det er noget direkte vrøvl at bruge det argument, at den kunstneriske aktivitet er udtryk for kunstneres personlige holdning. Den personlige holdning er netop karakteristisk for enhver kunstnerisk aktivitet.
11. Opstillingen af Skamstøtten kan ikke betragtes som en kunstudstilling med henblik på salg, men opstillingen er et led i den samlede kunstneriske aktivitet.

En fuldstændig loyal gengivelse af klagerens synspunkter lader sig næppe gennemføre på anden måde end ved et fuldstændigt citat. Klageskrivelsen af 30. marts 2003 vedlægges derfor som sagsfremstillingens bilag 2.

Som bilag til klageskrivelsen er modtaget en af klageren udarbejdet redegørelse af 15. januar 2003 på 8 sider med overskriften "Brasiliensagen". Redegørelsen indeholder desuden

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

en række spørgsmål, som klageren ønsker svar på, og som samtidig må opfattes som klagerens anbringender i sagen. Redegørelsen er vedlagt som sagsfremstillingens bilag 3.

I klagen henvises til et udførligt materiale til forståelse af klagerens virksomhed som kunstner, der er forelagt Skatteafdelingen i forbindelse med den ligningsmæssige behandling. Det drejer sig ud over redegørelsen af 15. januar 2003 (Brasiliensagen), der allerede har været fremsendt til ligningsmyndigheden, om en fotokopi af en artikel fra et kunstdidsskrift, hvori klagerens virksomhed som kunstner er beskrevet, og fotokopier af et større antal avisudklip. Artiklen er vedlagt sagsfremstillingen som bilag 4.

4. SAGENS FAKTISKE FORHOLD.

Klageren Jens Galschiøt Christophersen virker som billedhugger og smykkekunstner m.m. Der er værksted og atelier på adressen Banevænget 22, Næsby.

Klagerens værksted og atelier fungerer samtidig som socialpædagogisk dagopholdssted, hvor unge mennesker med tilpasnings- og misbrugsproblemer anbringes gennem de sociale myndigheder med henblik på afhjælpning af de sociale problemer.

Klageren er - ud over sin smykkeproduktion og fremstilling og salg af mindre skulpturer - også kendt for skabelse og opstilling af meget store politisk betonedede skulpturer og det tilhørende politisk-humanistiske arbejde. Der kan nævnes projektet "Min indre Svinehund" fra 1993, hvor der blev stillet skulpturer op i 20 europæiske byer, projektet "Den stille Død" ved FN's sociale topmøde i København i 1995 og projektet "Skamstøtten", hvor det første eksemplar af skulpturen, der er 8 meter høj og består af 50 ansigter og forvredne menneskekroppe, blev opstillet i Hong Kong i 1997, samt projektet "Hænder af Sten" i året 2000. Der foreligger ikke oplysninger om, om der været grebet ind over for de tilsvarende forhold i tidligere indkomstår.

Det fremgår af årsregnskaberne for indkomståret 2000, 2001 og 2002, at omsætningen og øvrige indtægter kan specificeres således:

Indkomstår	2000	2001	2002
Legat			50.000
Skulptursalg	484.566	750.066	541.043
Udstilling			121.700
Smykkesalg	122.396	274.859	185.574
Andre honorarer	44.323		
Royalty og Copy-Dan	1.650	820	
Debitorer primo		-78.753	-15.238
Debitorer ultimo	78.753	15.238	206.746
Omsætning i alt	733.688	962.230	1.089.825
Indgåede honorarer som sekundær indtægt	897.487	1.569.422	1.540.041
Lejeindtægt	273.924	337.163	324.785
Erstatning vedrørende indbrud	10.000		
Omsætning og sekundære indtægter i alt	1.915.099	2.868.815	2.954.651

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
 Indk.år: 2000

Honorarer som sekundær indtægt vedrører formentlig den socialpædagogiske virksomhed.

Som bilag 5 til sagsfremstillingen er vedlagt en opstilling over virksomhedens udvikling over årene 1992 - 2001. Dette bilag er identisk med det bilag 1, der er henvist til i Skatteafdelingens kendelse, side 4.

Rejsen til Brasilien, der iflg. fakturaerne vedrørende de indkøbte flybilletter varede i tiden 9. april 2000 - 26. april 2000, men iflg. øvrigt bilagsmateriale 9. april 2000 - 4. maj 2000, blev gennemført for at opstille skulpturen "Skamstøtten". Skulpturen er en af fire eksemplarer, idet to andre er blevet opstillet i Mexico og Hong Kong, og det tredje befandt sig på kunstnerens værksted med henblik på opstilling i Berlin i året 2002. I turen deltog ud over kunstneren selv Helene Gjerding som tolk, Thomas Frost og Niels Henrik Ladefoged Madsen som filmfolk og Vagn Frausing som altnuligmand. Vagn Frausing er til daglig ansat på kunstnerens værksted på særlige vilkår i en pensioniststilling efter aftale med de sociale myndigheder.

Skulpturen blev først søgt opstillet i hovedstaden Brasilia, beliggende i den centrale del af det sydlige Brasilien, og senere opstillet i byen Belem, beliggende ved Atlanterhavskysten i det nordøstlige Brasilien nær Amazonasflodens udløb. Arrangementet var ment som en protest mod godsejernes behandling af bønderne i Brasilien. Opstillingen i Mexico er udtryk for en protest mod behandlingen af den indianske befolkningsgruppe. Opstillingen i Hong Kong skulle tjene som en manifestation af demokrati.

De fratrækne udgifter kan nærmere specificeres således:

Transport af skulptur (skibstransport og klarering til Rio de Janeiro)		24.275
Transport m.m. i Brasilien:		
Importafgift, havneafgift m.v., kranleje og lastbiltransport i Brasilien	41.026	
Flybilletter Rio de Janeiro - Brasilia, 14. april 2000	6.864	
Flybilletter Brasilia - Belem, 18. april 2000	8.940	
Flybilletter Belem - Rio de Janeiro, 2 stk. 20. april 2000 og 3 stk. 24. april 2000	11.378	
Busbillet til El Dorado	802	69.010
Hoteludgifter i Brasilien:		
Hotel i Rio de Janeiro - 14. april 2000	962	
Hotel i Brasilia - 18. april 2000	10.965	
Hotel i Belem - 1. og 3. maj 2000	17.116	29.043
Diverse (fortæring, drikkevarer, mobiltelefon, telefon og internet)		2.736
Flybilletter fra København til Rio de Janeiro og retur for 5 personer - Niels Madsen, Thomas Frost, Vagn Frausing, Helene Gjerding og Jens Galschiøt, 5 x 6.166 kr.		30.830
Refunderet fra Odense ser Rødt v/Niels Madsen for Thomas Frosts deltagelse		-15.000
I alt		140.894

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

De anførte datoer stammer fra virksomhedens regnskab over rejsen, og er ikke nødvendigvis udtryk på de tidspunkter, hvor flytransport m.v. faktisk er foregået. Derudover foreligger der ikke oplysninger om, hvilke aktiviteter der er foregået de enkelte dage under rejsen. Det foreligger heller ikke oplyst, hvad ærinde har været i byen El Dorado, eller hvor denne lokalitet nærmere er beliggende.

5. SKATTEANKENÆVNETS VURDERINGER OG BEGRUNDELSE.

Lovgivning og praksis.

Det skattemæssige omkostningsbegreb udledes af §§ 4 og 6 i statsskatteloven, der har følgende ordlyd:

§ 4. Som skattepligtig indkomst betragtes med de i det følgende fastsatte undtagelser og begrænsninger den skattepligtiges samlede årsindtægter, hvad enten de hidrører her fra landet eller ikke, bestående i penge eller formuegoder af pengeværdi, således f.eks.:

- a. af agerbrug, skovbrug, industri, handel, håndværk, fabriksdrift, søfart, fiskeri eller hvilken som helst anden næring eller virksomhed, så og alt, hvad der er oppebåret for eller at anse som vederlag for videnskabelig, kunstnerisk eller litterær virksomhed eller for arbejde, tjeneste eller bistandsydelse af hvilken som helst art;*
- b. af bortforpagtning, bortfæstning eller udleje af rørligt og urørligt gods, såvel som af vederlagsfri benyttelse af andres rørlige eller urørlige gods. Lejeværdien af bolig i den skattepligtiges egen ejendom beregnes som indtægt for ham, hvad enten han har gjort brug af sin beboelsesret eller ej; værdien ansættes til det beløb, som ved udleje kunne opnås i leje af vedkommende ejendom eller lejlighed, dog at den, når særlige forhold måtte gøre denne målestok mindre egnet, kan ansættes skønsmæssigt;*
- c. af et embede eller en bestilling, så som fast lønning, sportler, embedsbolig, naturalydelser, emolumenter, kontorholdsgodtgørelse (med hensyn til kontorudgifter jfr. § 6 b.), samt pension, ventepenge, gaver (jfr. dog herved bestemmelsen i § 5 b.), understøttelser, klosterhævning, livrente, overlevelserente, aftægt og deslige;*
- d. af tiender;*
- e. af rente eller udbytte af alle slags obligationer, aktier og andre inden- eller udenlandske pengeeffekter, så og af udestående fordringer og af kapitaler, udlånte her i landet eller i udlandet, med eller uden pant, mod eller uden forskrivning; f. af lotterispil samt andet spil og væddemål.*

§ 6. Ved beregningen af den skattepligtige indkomst bliver at fradrage:

- a. Driftsomkostninger, d.v.s. de udgifter, som i årets løb er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten, derunder ordinære afskrivninger;*
- b. Fra embedsindtægter de udgifter til kontorhold m.v., som embedets bestridelse har medført;*
- c. Pensioner og andre byrder, der påhviler et embede;*
- d. (Ophævet).*
- e. Renter af prioriteter og anden gæld, samt hvad der er anvendt til blot vedligeholdelse eller forsikring af de af den skattepligtiges ejendele, hvis udbytte beregnes som indkomst. Derimod kan ikke fradrages, hvad der af den skattepligtige er anvendt til afdrag på*

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

hans gæld, hvilket også gælder om fideikommisbesidderes afdrag på fideikommissets gæld.

Stk. 2. Den beregnede skatteindtægt er skattepligtig uden hensyn til, hvorledes den anvendes, altså hvad enten den benyttes til egen eller familiens underhold, betjening, nytte eller behagelighed, eller til formueforøgelse, til forbedring af ejendom, til udvidelse af næring eller drift, henlæggelse til reserve- eller andre lignende fonds, til gaver eller på anden måde.

I visse tilfælde er statsskatteovens omkostningsbegreb udvidet ved særlovgivning. Af særlig interesse i det foreliggende tilfælde er ligningslovens § 8, stk. 1, der har følgende ordlyd:

"Ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst fradrages udgifter, som i forbindelse med den skattepligtiges erhverv er afholdt til rejser, reklame og lignende med det formål at opnå salg af varer og tjenesteydelser i det pågældende og senere indkomstår."

I ligningsvejledningen er der nærmere redegjort for indkomstbegrebets indhold i afsnit A.A.1.1 og E.A.1.1. Opgørelse af bruttoindkomsten for kunstnerisk virksomhed er særligt omtalt i ligningsvejledningens afsnit E.A.1.2.3.5.

Driftsomkostningsbegrebet er gennemgået i ligningsvejledningen, afsnit E.A.2.1, og de særlige afgrænsningsproblemer imellem driftsomkostninger og privatforbrug er beskrevet i ligningsvejledningen, afsnit E.A.2.1.1, der har følgende ordlyd:

"I SL § 6, stk. 2, beskrives privatforbruget som udgifter anvendt til egen eller families underhold, betjening, nytte eller behagelighed, ... til gaver eller på anden måde".

I praksis er der ofte tale om en vanskelig bevisbedømmelse af, om en udgift er privat eller erhvervsmæssig. Udgifter, der sædvanligt forekommer for de fleste skatteydere, uafhængigt af om der udfoldes bestræbelser på at erhverve indkomst, vil som hovedregel have karakter af privatforbrug. Dette gælder f.eks. udgifter til beklædning og fortæring og udgifter til privat bolig og husførelse. Uanset at sådanne udgifter indirekte kan siges at være af betydning for muligheden for at erhverve indkomst, er fradrag udelukket, fordi afholdelsen af udgiften ikke kan siges at være foranlediget af ønsket om at erhverve indkomst, men derimod er et udslag af rent private interesser om behovstilfredsstillelse.

Fradragsret kommer dels på tale, hvor erhvervsudøvelsen påfører skatteyderen påviselige merudgifter af den pågældende karakter, dels hvor der i øvrigt påvises en konkret erhvervsmæssig begrundelse for at afholde udgiften.

SKM2003.187.LR En landmands udgift til sygeforsikring kunne fratrækkes som en driftsudgift, SL § 6, en eventuel erstatning skulle medregnes som skattepligtig indtægt efter SL § 4.

SKM2002.279.HR Fradrag for udgifter til kattehold på en landbrugsejendom. Højesteret lagde til grund, at kattene alene opholdt sig i ejendommens driftsbygninger og ikke havde adgang til stuehuset, og at formålet med katteholdet udelukkende var at bekæmpe rotter og

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

mus i driftsbygningerne. Højesteret fandt herefter, at katteholdet havde en sådan relevant driftsmæssig begrundelse, at udgiften til kattefoder kunne fradrages, jf. SL § 6, stk. 1, litra a. Der var ikke grundlag for at anse en del af udgiften for en privat udgift.

SKM2001.66.ØLR Landsretten anså udgiften til en interessents hjerteoperation for at være en fradragsberettiget driftsomkostning for medinteressenterne. Interessenten blev anset for indkomstskattepligtig af et tilsvarende beløb. Se nærmere afsnit E.B.3.1.

TfS 1997, 513 LSR En dyrlæge fik fradrag for udgiften til at anskaffe sig stort kørekort. Landsskatteretten fandt, at udgiften hverken kunne anses afholdt med henblik på at tilgode disse private behov eller med henblik på at ændre eller udvide klagerens indtjeningsgrundlag, og idet retten fandt, at der var den for fradrag fornødne direkte tilknytning til indkomsterhvervelsen.

TfS 1996, 161 VLD En reception afholdt i anledning af direktørens 60-års fødselsdag anset for forretningsmæssigt begrundet for virksomheden, hvorefter udgifterne var fradragsberettigede. Se endvidere afsnit E.B.3.7.6.

TfS 1995, 18 LSR En psykolog blev indrømmet fradrag for udgifter til supervision hos en anden psykolog.

TfS 1989, 243 LSR, hvor en tandlæges udgifter til beskyttelsesbriller blev anset for driftsudgifter. Modsat i LSRM 1982, 126 LSR blev en tandlæges udgifter til briller anset for privatudgifter. Der var ikke tale om specielle arbejdsbriller, men almindelige briller, der kunne anvendes privat.

SKM2003.255.VLR Skatteyderne ejede flere sommerhuse, hvor et blev benyttet privat. Landsretten fandt det ikke godtgjort, at nogle udgifter, der ifølge fakturateksten vedrørte det privat benyttede sommerhus, rettelig skulle være afholdt på et af udlejningssommerhuse, der kunne derfor ikke ske fradrag for disse udgifter.

LSRM 1984, 98 En hospitalsansat læge, som på grund af et handicap måtte benytte kørestol for at passe sit arbejde, kunne ikke afskrive anskaffelsessummen, idet der blev henset til, at kørestolen - ud over at tjene til udførelsen af det indtægtsgivende arbejde - virkede til afhjælpning af brugerens handicap.

I TfS 1984, 307 ØLD nægtede landsretten en regnskabschef fradrag for en udgift på 9.550 kr. til børnepasning.

TfS 1994, 132 VLD Fiskere, der ikke anvender havfradraget, og som har afholdt merudgifter til kost på grund af arbejdet, kan fratrække merudgiften, se endvidere LV Almindelig del A.F.2.11.

I praksis opstår der ofte spørgsmål om fordeling af en udgift på henholdsvis fradragsberettigede driftsomkostninger og privatudgifter. Dette gælder f.eks. kørselsudgifter, repræsentationsudgifter samt kursus- og rejseudgifter, se nærmere afsnit E.B.3."

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

Som afsnit E.A.2.2 indeholder ligningsvejledningen et afsnit om omkostninger uden fradrag med følgende ordlyd:

"Uafhængigt af almindelige omkostningsbetragtninger er der efter praksis udgifter, som ikke kan fratrækkes, uanset hvor nært eller direkte udgiften i øvrigt måtte være forbundet med den løbende indkomsterhvervelse. Der er i disse tilfælde tale om, at udgiften efter sin art er udelukket fra fradrag.

Dette gælder f.eks. udgifter til bøder, se nærmere E.B.5.5. Om udgifter til advokat- og revisorbistand i skattesager se E.B.5.1. Udgifter til støtte af politiske partier eller politiske formål i øvrigt kan ikke fratrækkes.

Om udgifter til erstatning henvises til E.B.3.9.

TfS 1985, 438 HRD Højesteret nægtede en bygmester fradrag for inkassoomkostninger, som han blev pålagt i forbindelse med for sen betaling af varegæld. Højesteret begrundede afgørelsen med, at inkassoomkostninger ikke kan anses for naturlige og sædvanlige driftsomkostninger. Se endvidere E.B.5.3.

SKM2002.493.LSR Blev rykkergebyrer ikke anset for fradragsberettigede som en driftsomkostning. Rykkergebyrerne var af en sådan karakter, at de ikke kunne anses for omfattet af LL § 8, stk. 3, eller SL § 6, stk. 1, litra a. De ca. 60 rykkerskrivelser, som skatteyderen havde modtaget på grund af manglende betaling af leje af markredskaber mv. kunne ikke karakteriseres som en følge af en normal driftsrisiko."

Særlige forhold vedrørende fradrag for rejseudgifter er omtalt i ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.2 og E.B.3.2.1, der har følgende ordlyd:

"E.B.3.2 Rejseudgifter

Af LL § 8, stk. 1, fremgår, at udgifter, som i forbindelse med den skattepligtiges erhverv er afholdt til rejser, reklame og lignende med det formål at opnå salg af varer og tjenesteydelser i det pågældende og senere indkomstår kan fratrækkes. Som eksempler på udgifter af denne karakter kan nævnes dokumenterede merudgifter til fortæring, transport og overnatning. LL § 8, stk. 1, omfatter også salgsrejser til etablering af nye markeder for en eksisterende virksomhed, men derimod ikke rejser med henblik på etablering af en ny virksomhed.

Et anpartsselskab kunne ikke fradrage hovedanpartshaverens rejseudgifter mellem Spanien og Danmark. Hovedanpartshaveren var bosiddende i Spanien. Rejserne var angiveligt foretaget for at varetage selskabets interesser, men hovedanpartshaveren havde ikke fået løn fra selskabet, LSRM 1984, 29. Selvstændigt erhvervsdrivende kan ved rejse, jf.

***NYT03 TSS-cirkulære 2002-34, pkt. 4, NYT03** i stedet for fradrag for de dokumenterede, faktiske rejseudgifter vælge at foretage fradrag med de i TSS-cirkulære 2002-34 under punkt 2.1.1, 2.1.2 og 2.2.1 nævnte satser, jf. LL § 9 A, stk. 8. Fradraget kan foretages med de satser, der gælder for godtgørelse til lønmodtagere i de pågældende erhverv, jf. LV Almindelig del afsnit A.B.1.7.1.2. Selvstændigt erhvervsdrivende er også omfattet af reglerne om reduktion for fri kost på rejsen, jf. cirkulærets pkt. 2.1.3.*

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

E.B.3.2.1 Udgifter til rejser i udlandet

Ved afgørelsen af, om der efter SL § 6, stk. 1, litra a, er fradrag for udgifter til rejser i udlandet, skal der foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag. Rejseudgifterne skal have en konkret og direkte sammenhæng med virksomhedens indkomstskabende aktiviteter. Det kan meget vel tænkes, at udgifterne til en rejse, der f.eks. er arrangeret af en brancheforening, vil være fradragsberettiget for nogle af deltagerne, men ikke for alle deltagerne. Afgørende er ikke, hvem der arrangerer rejsen, men rejsens konkrete indhold og dens relation til den enkelte rejsedeltagers indkomsterhvervelse.

Skatteyderen skal godtgøre, at den omhandlede rejse har haft den fornødne sammenhæng med hans indkomsterhvervelse i indkomståret eller de umiddelbart derpå følgende indkomstår. Retspraksis viser, at der er en tendens til en noget mildere bevisbedømmelse ved modeprægede fag.

Der er ikke fradrag for egentlige videreuddannelses- og etableringsudgifter. Det må derfor være en forudsætning for fradrag for udgifter ved deltagelse i faglige rejser, at den pågældende allerede har etableret sig i en virksomhed af ikke ubetydelig størrelse.

Rejserne kan deles op i 3 grupper:

- 1. Rejser der er fuldt fradragsberettigede*
- 2. Rejser der er delvist fradragsberettigede (blandede forretnings- og ferierejser)*
- 3. Ikke fradragsberettigede rejser (private rejser)*

Selv om en rejse har rent fagligt indhold og således ikke har noget turistmæssigt islæt, er der ikke fradrag for udgifterne, når rejsen er af generel karakter. Dette skyldes, at kravet om en konkret og direkte sammenhæng mellem rejsen og skatteyderens indkomstskabende aktiviteter ikke er opfyldt.

I visse brancher, f.eks. automobilforhandlerbranchen, står der ofte i forhandlerkontrakterne, at forhandlerne og deres personale har pligt til at deltage i rejser til udlandet. Uanset denne formelle forpligtelse til at rejse skal der foretages en konkret vurdering af rejseprogrammerne. Ofte er der tale om rejser med stærkt turistmæssigt islæt eller delvise frirejser, der gives som belønning til de forhandlere, der har klaret sig bedst. Frirejser og rejser, som gives som gevinst eller præmie, f.eks. fra leverandør til forhandlere, har typisk ikke haft den fornødne direkte sammenhæng med forhandlerens indkomstskabende aktiviteter det pågældende år. I givet fald skal der fastsættes en skønmæssig værdi af frirejsen, således at skatteyderens indkomst forhøjes med denne værdi.

Afholdes udgiften af et selskab, hvori skatteyderen er hovedaktionær og direktør, og viser det sig, at udgiften ikke er erhvervsmæssig, anses beløbet normalt for løntillæg til hovedaktionæren, og beløbet kan fradrages i selskabets indkomstopgørelse som lønomkostning.

Medhjælpende eller ansatte ægtefæller, der er beskæftiget i virksomheden eller selskabet, deltager ofte i rejser til udlandet. Hvorvidt der er tale om en privat, blandet eller rent erhvervsmæssig rejse for ægtefællen, afgøres ud fra samme kriterier, som anvendes ved bedømmelse af en indehavers eller en hovedaktionærs deltagelse i en rejse. Anses

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

ægtefællens rejseudgifter, der er betalt af selskabet, for private, betragtes udgifterne normalt som løntillæg til hovedaktionæren, se om selskabers rejseudgifter LV Selskaber og aktionærer afsnit S.F.2.1.8.

Hvis der deltager såvel lønmodtagere som selvstændigt erhvervsdrivende i et helt eller delvist fagligt kursus, må der ud fra et lighedsprincip indrømmes den selvstændigt erhvervsdrivende fradrag for kursusudgiften i samme omfang, som kurset anses for forretningsmæssigt begrundet for den ansatte deltager. Se også afsnit E.B.3.4."

I ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.2.2, er omtalt eksempler på rejser til udlandet. Der er ingen direkte sammenlignelige tilfælde. Nærmest kommer landsskatteretskendelsen LSRM 1964.60, hvor der blev givet delvis fradragsret for udgifter til rejser til Spanien, idet rejserne til dels blev anset for foretaget med henblik på at indsamle materiale til senere litterære publikationer.

Af ligningsvejledning, afsnit E.B.3.6, fremgår følgende vedrørende reklameudgifter:

"LL § 8, stk. 1, giver mulighed for fradrag af udgifter til rejser, reklame og lign. med det formål at opnå salg af varer og tjenesteydelser. Fradrag gives, hvad enten salget af varer m.v. søges opnået i det indkomstår, hvori udgiften afholdes, eller senere, og bestemmelsen gælder både ved salg i ind- og udland. Fradragsretten gælder både, når den pågældende virksomhed allerede har etableret et marked i det fremmede land, og når der er tale om etablering af nye markeder for en eksisterende virksomhed. Udgifter til reklame kan fradrages fuldt ud i medfør af LL § 8, stk. 1.

Såfremt udgifterne har karakter af repræsentationsudgifter, gælder reglerne i LL § 8, stk. 4, om begrænsning af fradragsretten. Repræsentationsudgifter må derfor afgrænses i forhold til reklameudgifter, jf. E.B.3.7.2.

I modsætning til repræsentationsudgifter er det karakteristisk for reklameudgifter, at de normalt afholdes over for en ubestemt kreds af kunder eller potentielle kunder. Reklameudgifter tager endvidere sigte på at opretholde en virksomheds almindelige omdømme eller fremme dens interesser ved at gøre den kendt og fordelagtigt bemærket.

Der foreligger et særligt problem i relation til gaver og opmærksomheder. Er et firmamærke eller firmanavn påført en gavegenstand, kan udgifterne i almindelighed betragtes som reklameudgifter, såfremt det drejer sig om gaver, der i reklameøjemed er fremstillet i et større antal eksemplarer, og som ikke er særligt kostbare. Som eksempel herpå kan nævnes askebægre, papirknive, kuglepenne, kalendere, parkeringsskiver, tændstikæsker osv. med påtrykt firmanavn. Sådanne genstande kan anses for reklameartikler, hvis indkøbsprisen eller fremstillingsprisen ikke er højere end 100 kr. eksklusiv moms, og genstandene på iøjnefaldende måde er forsynet med firmaets navn eller mærke (logo). Se nærmere nedenfor under afsnittet gaver.

Bidrag, som i reklameøjemed ydes til lotterier og lign. samt sponsorers bidrag til sportsfolk, sportsklubber, kulturelle og lignende formål, anses for reklameudgifter, når

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

virksomhederne opnår en hertil svarende ret til reklame for deres navn eller firmamærke. Se nærmere nedenfor under sponsorbidrag.

I særlige tilfælde kan arrangementer som f.eks. forretningsjubilæer, receptioner og lign. have et sådant reklamemæssigt islæt, at udgifterne kan fradrages som reklameudgifter. Det er dog en betingelse, at der er åben adgang for offentligheden eller for en større og ubestemt kreds af personer, og at der alene er tale om en mindre servering, der ikke har karakter af bespisning. Udgifter til genstande af ubetydelig værdi, som uddeles til gæster og kunder ved sådanne arrangementer, kan ligeledes anses for reklameudgifter, selv om genstandene ikke er forsynet med firmamærke eller firmanavn. Som eksempel kan nævnes udgifter til en reception, som et pengeinstitut afholder i forbindelse med sin fødselsdag, hvor der bydes på en forfriskning og uddeles balloner og flag. Endvidere kan udgifter, som en forretning afholder til kaffe og brød og lign., som serveres for kunderne på udsalgets første dag, betragtes som fuldt fradragsberettigede driftsomkostninger. Udgifter til mindre traktementer, der afholdes i forbindelse med messer og udstillinger eller pressemøder, der har åben adgang for pressen eller andre interesserede, kan ligeledes betragtes som reklameudgifter.

I forbindelse med indgåelse af sponsorkontrakter om reklamering m.v. forpligtede en professionel fodboldklub sig også til at yde nogle traktementer til sponsorerne ved klubbens hjemmekampe. Skatteministeriet tog ved Landsretten bekræftende til genmæle og anerkendte dermed, at de pågældende udgifter til traktementer var driftsudgifter med fuld fradragsret og ikke repræsentationsudgifter med begrænset fradragsret, jf. SKM2001.589.VLR. Departementet har kommenteret sagen i SKM2002.440.DEP.

I andre tilfælde skal udgifter til beværtning af forretningsforbindelser henføres til repræsentationsudgifter under forudsætning af, at udgifterne har den nødvendige tilknytning til indkomsterhvervelsen. E.B.3.7.

LL § 8, stk. 1, gælder for alle skattepligtige bortset fra de tilfælde, hvor den skattepligtige indkomst opgøres som en procentdel af en forenings formue, jf. LL § 8, stk. 2. Det vil sige, at bestemmelsen som hovedregel ikke kan anvendes af de i selskabsskatteloven omhandlede kooperative virksomheder.

Moms af reklameudgifter kan medregnes til en virksomheds købsmoms, jf. Momsvejledningen, afsnit J.1.1.1. "

De særlige forhold vedrørende kunstneres driftsomkostninger er omtalt i ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.14, der har følgende ordlyd:

"Den skatteretlige bedømmelse af kunstnernes driftsomkostninger adskiller sig ikke fra den bedømmelse, der foretages for andre grupper af selvstændigt erhvervsdrivende. Der henvises til afsnit E.A.1.2. om sondringen hobby contra erhvervsmæssig virksomhed. Det samme gælder sondringen mellem selvstændigt erhvervsdrivende og lønmodtagere, hvorfor der henvises til E.A.4. Kunstneres erhvervsmæssige driftsudgifter fradrages i de pågældendes personlige indkomst. Vedrørende kunstneres fastsættelse af varelager med henblik på opgørelse af indkomsten henvises til E.B.2.6.1.

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

Driftsudgifter generelt

Som eksempler på udgifter, der i praksis kan give anledning til problemer, kan nævnes rejseudgifter, udgifter til litteratur, telefon, båndoptager og videoanlæg samt udgifter til arbejdsværelse. Årsagerne hertil er, at der ofte er tale om udgifter, som efter deres art også afholdes i privat øjemed eller som led i hobbyvirksomhed. Den ligningsmæssige bedømmelse af udgifterne skal principielt foretages for hver enkelt kunstner, idet f.eks. samme udlandsrejse for en række rejsedeltagere kan være erhvervsmæssigt begrundet for nogle og privat for andre."

Vurdering af den foretagne skatteansættelse.

Som det fremgår af statsskattelovens § 4, omfatter den skattepligtige indtægt som udgangspunkt den skattepligtiges samlede årsindtægter, således f.eks. af agerbrug, skovbrug, industri, handel, håndværk, fabriksdrift, søfart, fiskeri eller hvilken som helst anden næring eller virksomhed, så og alt, hvad der er oppebåret for eller at anse som vederlag for videnskabelig, kunstnerisk eller litterær virksomhed eller for arbejde, tjeneste eller bistandsydelse af hvilken som helst art.

Det fremgår ligeledes af statsskattelovens § 4, at agerbrug, skovbrug, industri, handel, håndværk, fabriksdrift, søfart og fiskeri er nævnt som eksempler på de indkomstkilder, hvorfra de samlede årsindtægter kan stamme, men at denne opregning ikke er udtømmende, idet indkomstkilden også kan være en hvilken som helst anden næring eller virksomhed, herunder videnskabelig, kunstnerisk eller litterær virksomhed samt arbejde, tjeneste eller bistandsydelse af hvilken som helst art.

Opregningen af de forskellige indkomstkilder er ikke udtryk for, at der gælder særlige regler for indkomster hidrørende fra de enkelte indkomstkilder, men er alene et led i lovens definition af indkomstbegrebet.

Som det fremgår af statsskattelovens § 6, stk. 1, litra a, omfatter driftsomkostningsbegrebet de udgifter, som i årets løb er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Indkomsten er nærmere betegnet den indkomst, der er omfattet af indkomstbegrebet i statsskattelovens § 4.

Driftsomkostningsbegrebet er endvidere negativt afgrænset ved bestemmelsen i Statsskattelovens § 6, stk. 2, hvor det fremgår, at udgifter til egen eller familiens underhold, betjening, nytte eller behagelighed, eller til formueforøgelse, til forbedring af ejendom, til udvidelse af næring eller drift, henlæggelse til reserve- eller andre lignende fonds, til gaver eller udgifter på anden måde ikke kan fradrages skattemæssigt. Som det fremgår, er denne negative afgrænsning heller ikke udtømmende. Omfattet af udtrykket på anden måde er således blandt andet udgifter til politiske formål, jf. ligningsvejledningen, afsnit E.A.2.2.

Der er ikke nogen principiel forskel på omkostningsbegrebets indhold for forskellige indkomstkilders vedkommende, idet driftsomkostningsbegrebet blot er knyttet sammen med selve indkomstbegrebet, således som det er fastlagt ved eksempler. Noget andet er, at der selvfølgelig kan være forskel på den type omkostninger, der normalt vil forekomme i

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

forbindelse med forskellige indkomstkilder, men fælles for alle skattemæssigt fradragsberettigede driftsomkostninger er, at de er omfattet af ganske det samme skattemæssige driftsomkostningsbegreb. Der kan henvises til ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.14 som citeret oven for, hvor det også fremgår, at den skatteretlige bedømmelse af kunstneres driftsomkostninger ikke adskiller sig fra den bedømmelse, der foretages for andre grupper af selvstændigt erhvervsdrivende.

Det kan forekomme, at en skattepligtig sideløbende driver eller medvirker til fremme af flere forskellige aktiviteter, og at disse aktiviteter hver især har flere formål, eller at den skattepligtige har flere sæt af bevæggrunde for sin medvirken. For foreninger og fonde er det således typisk, at aktiviteterne drives og opretholdes af hensyn til at realisere et overordnet forenings- eller fondsformål af ideel karakter, og at visse af aktiviteterne samtidig kan være drevet erhvervsmæssigt, eller at der er etableret en erhvervsmæssig aktivitet alene med det formål at skaffe penge til forenings-/fondsformålet. Personer kan på samme måde have et dobbeltformål eller et dobbelt sæt af bevæggrunde. Fra praksis vedrørende hobbyvirksomhed kendes også den problemstilling, at en aktivitet overordnet drives af hensyn til den personlige interesse og samtidig kan være en skattepligtig erhvervsmæssig aktivitet afhængigt af det opnåede resultat, jf. ligningsvejledningens afsnit E.A.1.2, E.A.1.2.1, E.A.1.2.2 og E.A.1.2.3.5.

Kunstnerisk virksomhed har efter sagens natur altid et overordnet formål eller en overordnet bevæggrund, nemlig skabelse af kunstværker og formidling deraf til omverdenen. Ofte er kunsten samtidig et middel til formidling af et budskab, der ligger kunstneren på sinde, og som rækker videre end skabelsen af ren brugskunst eller alene at berede omverdenen en følelsesmæssig eller æstetisk oplevelse. Kunstnerisk virksomhed kan samtidig være en erhvervsmæssig aktivitet afhængigt af det opnåede økonomiske resultat.

Klagerens samlede virke omfatter efter det oplyste flere forskellige aktiviteter, nemlig fremstilling og design af smykker med henblik på salg, fremstilling og skabelse af mindre skulpturer og visse større skulpturer med henblik på salg, den socialpædagogiske virksomhed og skabelse af meget store skulpturer og opstilling heraf med henblik på formidling af idealistiske, politisk-humanitære budskaber. De forskellige aktiviteter er bundet sammen af et fælles overordnet idegrundlag, der er den bærende drivkraft. Alle aktiviteter med undtagelse af den sidstnævnte politisk-humanitære aktivitet, hvori projektet "Skamstøtten" indgår, giver et økonomisk afkast, medens selve gennemførelsen af de politisk-humanitært prægede projekter netto medfører afholdelse af ikke ubetydelige udgifter.

Ud fra de opnåede økonomiske resultater må den aktivitet, hvoraf "Skamstøtteprojektet" er en del, anses for en ikke erhvervsmæssig aktivitet, der ikke er omfattet af statsskattelovens § 4. Det derved realiserede underskud af aktiviteten kan følgelig ikke fratrækkes. Det forhold, at der formentlig ikke har været grebet ind overfor fratrukne nettounderskud ved denne aktivitet i tidligere, nu forældede indkomstår, ændrer ikke herved, idet det må antages, at der ville have været grebet ind også for tidligere indkomstår, hvis man havde kendt til og været opmærksom på forholdet i tide.

Forekomsten af såvel skattepligtige som ikke skattepligtige aktiviteter rejser det problem, hvordan udgifterne ved de enkelte aktiviteter skal fordeles. Udgifter, der konkret kan

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

henføres til de skattepligtige aktiviteter, og som i øvrigt er omfattet af det skattemæssige driftsomkostningsbegreb, kan naturligvis fradrages, hvorimod udgifter, der konkret vedrører en underskudsgivende, ikke erhvervsmæssigt anlagt aktivitet, ikke kan fradrages i videre omfang, end hvad der svarer til de med aktiviteten forbundne indtægter. Udgifter, der ikke kan konkret henføres til en bestemt aktivitet, må principielt fordeles skønsmæssigt. Efter Skatteankenævnets opfattelse kan alle de af den foretagne forhøjelse omfattede netto-udgifter konkret henføres til den ikke erhvervsmæssigt anlagte aktivitet, jf. den neden for nærmere givne begrundelse herfor.

Der må have været udgifter forbundet med skabelsen og fremstillingen af skulpturen "Skamstøtten". Størrelsesordenen er ukendt, og den foretagne forhøjelse omfatter ikke disse udgifter, der dermed må formodes at være fradraget ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst i klageåret eller tidligere indkomstår.

Da det sædvanlige driftsomkostningsbegreb finder anvendelse, må der ved sagens afgørelse tages udgangspunkt i den normale praksis omkring fradrag for rejseudgifter og reklameudgifter. Da fragtudgifterne vedrørende transport af skulpturen "Skamstøtten" er afholdt i helt samme anledning som selve rejseudgifterne, kan fradragsretten vedrørende den samlede udgift afgøres under et på grundlag af praksis for rejseudgifter og reklameudgifter, idet det dog skal tages i betragtning, at der for selve rejseudgifternes vedkommende som følge af udgiftsarten i højere grad vil kunne forekomme afgrænsningsproblemer i forhold til privatforbruget, jf. ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.14 og E.A.2.1.1.

Det oplyste omkring formålet med "Skamstøtteprojektet", nemlig for Brasiliendelens vedkommende at gøre opmærksom på godsejernes undertrykkelse af bønderne, må betegnes som et rent politisk præget formål. Det kunstneriske element i form af skabelse og opstilling af skulpturen virker i den forbindelse kun som et middel til forfølgelse af det politiske formål. Af ligningsvejledningen, afsnit E.A.2.2 om omkostninger uden fradrag, fremgår, at støtte til politiske formål ikke kan fratrækkes. Alene af denne grund er der som udgangspunkt ikke mulighed for at henføre nogen del af udgiften til fradrag ved opgørelsen af det skattemæssige resultat af de skattepligtige aktiviteter.

Af ligningslovens § 8, stk. 1, fremgår udtrykkeligt, at den udvidede adgang til fradrag for rejseudgifter og reklameudgifter kun gælder, når formålet er at opnå salg af varer og tjenesteydelser i det pågældende og senere indkomstår. Selve formålet med afholdelsen af den omhandlede udgift har iflg. det oplyste ikke været at opnå et salg, men har været af politisk, idealistisk art og falder således ud fra det oplyste formål uden for rammerne af såvel ligningslovens § 8, stk. 1, som statsskattelovens § 6, stk. 1, litra a, ved opgørelsen af resultatet af de skattepligtige aktiviteter.

"Skamstøtteprojektet" har naturligvis også indebåret, at skulpturen rent faktisk er blevet udstillet i offentligheden, hvilket også giver kunstneren mulighed for at gøre opmærksom på sine kunstneriske kvaliteter. Det ligger også klart, at "Skamstøtteprojektet" har givet anledning til en meget betydelig omtale i offentligheden, hvilket naturligvis har haft en betydelig effekt i retning af at gøre kunstneren kendt i offentligheden. Den reklameværdi, der således måtte kunne antages at have været forbundet med projektet, kunne tale for at indrømme fradrag for et beløb svarende til reklameværdien, jf. praksis vedrørende fradrag for

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

reklameværdien i afholdelse af udgifter til travhestehold, f.eks. TfS 1996, 871 LSR. Det påhviler klageren at godtgøre, at der har været en reklameværdi, og hvor stor denne måtte være.

Klageren gør gældende, at der har været en stigende omsætning vedrørende skulpturer som følge af "Skamstøtteprojektet". Skatteankenævnet finder det ikke godtgjort, at reklameværdien har oversteget de udgifter ved skabelse af skulpturen, der allerede må være fradraget ved indkomstoppgørelsen, eller at det med nogen sikkerhed kan anses for godtgjort eller i det mindste sandsynliggjort, at "Skamstøtteprojektet" direkte har resulteret i en omsætningsfremgang. Forfatteren til artiklen, der foreligger som bilag 4 til sagsfremstillingen, er endog inde på, at det politisk humanistiske arbejde kan have haft negative virkninger ved at sætte kunstneren uden for "det fine selskab".

Når den valgte form for reklame er af usædvanlig art, og det samtidig fremgår af omstændighederne, at der kan have været flere formål med udgiftens afholdelse, herunder formål af privat karakter, må der stilles skærpede krav til bevisførelsen for, at udgiften er erhvervs-mæssigt begrundet.

Af ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.2.1 om rejseudgifter i udlandet, fremgår, at det er en betingelse for fradrag for rejseudgifter, at der er en konkret og direkte sammenhæng med virksomhedens indkomstskabende aktiviteter. Udgifter til rejser af generel karakter er således ikke fradragsberettigede. Det påhviler klageren at godtgøre, at rejsen har haft denne konkrete og direkte sammenhæng. Der ses ikke at være fremlagt dokumentation for eller sandsynliggørelse af en konkret direkte sammenhæng, og det taler imod den fornødne sammenhæng, at projektet ikke medfører konkrete indtægter, men i det højeste kan have haft en reklameværdi. Det kunstneriske element i projektet må endvidere i højere grad anses for et led i det overordnede kunstneriske formål end specielt i de indkomtskabende dele af den samlede aktivitet som kunstner på samme måde, som en rejse kan være af generel karakter i forhold til et bestemt erhverv.

Ud fra de foreliggende oplysninger kan udledes, at opholdet i Rio de Janeiro har medført en enkelt overnatning, at opholdet i Brasilia har strakt sig over ca. 3 dage, og at opholdet i Belem har været fra ca. 18. april 2000 til ca. 3. maj 2000 formentlig med en afbrydelse af en vis varighed i forbindelse med et besøg i en by ved navn El Dorado. Detaljerede oplysninger om aktiviteterne på rejsens enkelte dage foreligger ikke. Det foreligger dermed ikke dokumenteret, at rejsen ikke i et eller andet omfang har været forbundet med private aktiviteter af turistmæssig eller feriemæssig art. Det støtter en antagelse om, at der har været turistmæssige aktiviteter forbundet med rejsen, at der er afholdt udgift til busbillet til byen El Dorado, uden at der er oplyst noget om formålet med besøget. Det antages, at der er tale om den lokalitet, der er beliggende i det sydlige Venezuela mange hundrede kilometer fra Belem, idet øvrige kendte lokaliteter af dette navn ligger endnu længere væk. Der er en landevejsforbindelse fra Belem til Venezuela via byen Manaus gennem en stor del af Amazonasjunglen. Man finder det endvidere mindre sandsynligt, at alle de mere end 3 uger, som rejsen varede, kan have været udfyldt med aktiviteter vedrørende opstilling af skulpturen.

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

Vurdering af klagerens synspunkter og begrundelsen herfor.

Det er rigtigt, at det fremgår af kendelsen, side 1, at Skatteafdelingens har erklæret sig enig i, at rejsen til Brasilien ikke var en fornøjelses- eller ferietur. Baggrunden for dette standpunkt fremgår ikke. Af Skatteafdelingens udtalelse af 10. april 2003 fremgår endvidere, at man er overbevist om, at det har været en anstrengende tur, og at der næppe har været megen plads til forhøjelse eller ferie. Efter Skatteankenævnets opfattelse er der ikke fremlagt så tilstrækkeligt materiale til støtte herfor, at det er muligt at drage denne konklusion. Skatteankenævnet er dog enig i, at det må anses for godtgjort, at opstilling af skulpturen og den hermed forbundne offentlige opmærksomhed om det politisk humanitære budskab deri har været hovedformålet med rejsen.

Skatteafdelingen har i sin udtalelse af 10. april 2003 endvidere anført, at det ikke er rigtigt, når det i klagen fremføres, at udgiften er afholdt inden for rammerne af virksomhedsordningen, blot som en ikke fradragsberettiget omkostning. Iflg. Skatteafdelingens opfattelse skal forhøjelsen anses for modsvaret af en hævnning, idet der er tale om en udgift afholdt i privat interesse som led i en slags politisk manifestation. Skatteankenævnet er enig i Skatteafdelingens opfattelse.

Skatteankenævnet er ikke enig i, at der gælder et særligt omkostningsbegreb for kunstnere, jf. den udførlige gennemgang af omkostningsbegrebets indhold oven for side 14. Lov nr. 1062 af 17. december 2002 har ingen betydning for indholdet af det skattemæssige omkostningsbegreb, idet loven alene omhandler muligheden for at fordele en særlig stor indkomst i et enkelt år over flere år ved at binde en del af indkomsten på en særlig konto i et pengeinstitut. Der er således alene tale om en særregel i forbindelse med den del af indkomstbegrebet, der omhandler indkomstens tidsmæssige placering (periodiseringen). Klagerens henvisning til lov nr. 1062 er således ikke relevant ved sagens afgørelse.

Klageren anfører, at kunstnere ikke er direkte omfattet af ligningslovens § 8, stk. 1. Dette synspunkt er ikke korrekt, idet det ikke fremgår noget sted, at kunstneres virksomhed er undtaget fra reglen, der derfor finder anvendelse i det omfang, der rent faktisk er afholdt udgifter til rejser og reklame m.v. med det formål at opnå salg af varer og tjenesteydelser i det pågældende og senere indkomstår. Problemet er, at de af klagen omhandlede udgifter ikke direkte er afholdt med det angivne formål.

Klageren anfører, at der gælder et andet periodiseringsbegreb for kunstnerisk virksomhed, idet kunstnerisk virksomhed ikke er omfattet af varelagerloven, og derfor ikke skal aktivere omkostninger. Det er en misforståelse, at dette specielt gælder for kunstnerisk virksomhed, men det gælder i alle tilfælde, hvor forholdet ikke er omfattet af varelagerloven, f.eks. også for såkaldte omkostningsvarer for erhvervsdrivende af enhver art, jf. ligningsvejledningen, afsnit E.B.2.6. Modsat er der for visse erhvervsgrupper fastsat regler om periodisering også uden for varelagerlovens rammer, jf. blandt andet reglerne om igangværende arbejder (ligningsvejledningen, afsnit E.B.2.6.2. En mere relevant diskussion kunne være, i hvor høj grad kunstværker i virkeligheden er omfattet af varelagerloven. Praksis er, at værdien af uafsatte kunstværker ikke medtages som varelager, jf. ligningsvejledningen, afsnit E.B.2.6.1, og begrundelsen for denne praksis er, at en vurdering af værdien af uafsatte værker efter varelagerlovens regler vil støde på store praktiske vanskeligheder. Efter den

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

gængse definition på et varelager, nemlig genstande, der er beregnet til videresalg, burde kunstneres uafsatte kunstværker imidlertid teoretisk set være omfattet af varelagerloven. Problemet er imidlertid ikke stort, da fremstillingsprisen beregnet alene på grundlag af de anvendte materialer som regel vil være ganske ubetydelig.

Det er rigtigt, at der i et vist omfang er fradragsret for udgifter til sponsorering, uanset at en sådan reklameindsats ikke er rettet direkte mod bestemte kunder, idet fradragsberettigede reklameudgifter kan omfatte udgifter, der tager sigte på at opretholde en virksomheds almindelige omdømme eller fremme dens interesser ved at gøre den kendt og fordelagtigt bemærket, jf. ligningsvejledningen, afsnit E.B.3.6, hvor det også fremgår, at sponsorudgifter kan fradrages, når virksomhederne opnår en hertil svarende ret til reklame for deres navn eller firmamærke. Som det fremgår, er det imidlertid en forudsætning, at der opnås en hertil svarende ret til reklame, altså at reklameværdien svarer til udgiften. Er reklameværdien mindre, kan der alene opnås fradrag for et beløb svarende til reklameværdien. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne oven for side 16 - 17.

I anledning af det af klageren anførte om, at de omhandlede udgifter er et nødvendigt led i gennemførelsen af et kunstnerisk projekt, skal henvises til bemærkningerne oven for side 15, hvor det fremgår, at det kunstneriske projekt hører til den ikke erhvervsmæssige aktivitet. Det kan selvfølgelig diskuteres, om det er relevant at opdele den kunstneriske aktivitet i flere selvstændige aktiviteter, men det forhold, at der objektivt set er tale om aktiviteter af vidt forskellig art, der foregår under vidt forskellige omstændigheder, og at det politisk humanitære formål i særlig grad kan knyttes til en bestemt aktivitet, taler for en sådan opdeling.

Skatteankenævnet betvivler ikke, at "Skamstøtteprojektet" har givet omtale. Der henvises herom til bemærkningerne oven for side 16 - 17. Skatteankenævnet finder det urealistisk at antage, at omtalen har nogen betydning for den socialpædagogiske aktivitet, da man naturligvis må antage, at de sociale myndigheders foranstaltninger vedrørende unge er styret af en fagligt begrundet opfattelse af, hvad der tjener den unge bedst, og derfor må være upåvirket af reklametiltag.

Om klagerens henvisning til den stigende omsætning kan ligeledes henvises til bemærkningerne oven for side 17. Omsætningens sammensætning for indkomståret 2002 i sammenligning med de to foregående indkomstår fremgår af opstillingen på side 5 i denne sagsfremstilling.

Skatteafdelingen betvivler ikke, at kunst normalt er udtryk for en personlig holdning hos kunstneren. Den aktivitet, hvori "Skamstøtteprojektet" indgår, må imidlertid anses for værende ikke erhvervsmæssig, jf. bemærkningerne oven for side 15. Skatteafdelingen betvivler heller ikke, at "Skamstøtteprojektet" vil kunne anses for en kunstnerisk aktivitet. Der er blot tale om en aktivitet, der ligger uden for rammerne af de erhvervsmæssigt drevne dele af den kunstneriske virksomhed, jf. side 15.

Om de i dokumentet "Brasiliensagen" indeholdte synspunkter skal gøres følgende bemærkninger:

Cpr.nr.: XXXXXXXXXX
Indk.år: 2000

1. Det er unødvendigt for sagens korrekte afgørelse at tage stilling til indholdet af begrebet kunst eller til kvaliteten af klagerens kunst, som i øvrigt ikke betvivles. Det afgørende for skattepligten er således alene konstateringen af, at en aktivitet medfører indtægter omfattet af statsskattelovens § 4, og derefter at fastlægge, hvilke udgifter der er medgået til at erhverve denne indkomst. Det hævdes altså ikke, at der kun er fradragsret for udgifter, der afholdes for at tjene penge, men fradragsretten omfatter også udgifter, der knytter sig til indtægter, der rent faktisk har vist sig, selv om bevæggrunden ikke var ønsket om indtægtserhvervelsen.
2. Der er ingen principiel forskel på prisfastsættelsen for kunstgenstande og varer og tjenesteydelser i almindelighed. Priserne er i alle tilfælde, hvor der ikke foreligger monopol, styret af udbud og efterspørgsel. Spørgsmålet om prisdannelsen er i øvrigt uden betydning for sagens afgørelse, idet det afgørende for, om en aktivitet kan anses for erhvervsmæssigt drevet er, om der rent faktisk viser sig et overskud derved, eller ved underskudsgivende drift om driften har været tilretteligt med henblik på at indvinde overskud.
3. Det er af samme grunde som under punkt 2 uden betydning for sagens korrekte afgørelse, om dispositionerne vedrørende driften har været styret af forhold, der er uafhængige af driftsøkonomiske overvejelser.
4. Det er uden betydning for sagens korrekte afgørelse, om deltagelse i den af sagen omhandlede happening har kunstnerisk relevans for klagerens virke og indtjening som kunstner. Det afgørende er, om den af sagen omhandlede udgift knytter sig til en indtægt, der er skattepligtig i henhold til statsskattelovens § 4. Denne betingelse er ikke nødvendigvis opfyldt, selv om udgiften er kunstnerisk relevant, idet selvstændige aktiviteter, der ikke kan anses for erhvervsmæssigt drevet og ikke er indtægtsgivende, sagens kan have kunstnerisk relevans.
5. Når en aktivitet er underskudsgivende eller slet ikke medfører indtægter, vil det i betydelig grad vanskeliggøre muligheden for at opnå skattemæssigt fradrag for underskuddet, hvis aktiviteten er styret af private interesser, idet der kun kan opnås skattemæssigt fradrag, hvis det kan godtgøres, at virksomheden er tilretteligt med henblik på at indvinde overskud og drevet på en måde, der er egnet til at hidføre et overskud. Ved overskudsgivende drift er der intet problem som følge af, at driften overordnet er styret af private interesser, da overskuddet under alle omstændigheder er skattepligtigt. De afholdte udgifter skal dog være omfattet af det skattemæssige omkostningsbegreb. Udgifternes størrelse eller nødvendighed kan principielt ikke kritiseres, så længe udgifterne ligger inden for rammerne af det skattemæssige omkostningsbegreb.
6. Spørgsmålet om adgangen til at benytte båndoptager under møder med skattemyndigheder kan i lighed med procedurespørgsmål i øvrigt bringes frem i klagesager i forbindelse med en ugyldighedspåstand, jf. den juridiske vejledning "Processuelle regler på ToldSkats område 2003-1, afsnit F.1. Hverken skattestyrelsesloven eller forvaltningsloven indeholder regler om anvendelse af båndoptager. Nægtelse af brugen deraf er derfor ikke en krænkelse af en lovfæstet rettighed for den skattepligtige eller af et lovfæstet krav til sagens korrekte gennemførelse. Der er heller ikke tale om krænkelse af nogen ulovbestemt forvaltningsretlig regel, der efter praksis kan føre til ugyldighed. Skatteankenævnet må herefter afvise et anbringende om ugyldighed på grund af afvisning af adgang til brug af båndoptager.
7. De refunderede udgifter for Thomas Frosts deltagelse har allerede ved ligningsmyndighedens ansættelse reduceret den udgift, der ikke er godkendt fradrag for ved

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

skatteansættelsen, hvilket Skatteankenævnet kan tilslutte sig, idet udgifterne ved "Skamstøtteprojektet" knytter sig til erhvervsen af denne indtægt. En forudsætning for ved opgørelsen af det skattemæssige resultat for de skattepligtige aktiviteter at godkende fradrag for den del af udgifterne ved "Skamstøtteprojektet", der vedrører udgifterne til produktion af en TV-film om projektet, vil være, at det kan godtgøres, at denne del af udgifterne knytter sig til indkomsterhvervsen for de skattepligtige aktiviteter på en sådan måde, at udgifterne falder inden for rammerne af det skattemæssige omkostningsbegreb. Ud fra de foreliggende oplysninger ses det ikke at være godtgjort, at udgifterne til filmproduktionen har en så konkret og direkte sammenhæng med de indkomstskabende aktiviteter, at nogen del af udgiften er omfattet af det skattemæssige omkostningsbegreb i statsskattelovens § 6, stk. 1, litra a.

8. Udgiften ved Vagn Frausings deltagelse må på grundlag af de foreliggende oplysninger anses for i højere grad at være begrundet i hensynet til "Skamstøtteprojektet" end at være et led i den socialpædagogiske aktiveringsaktivitet. Det er således ikke godtgjort, at udgifterne til Vagn Frausings deltagelse har en så konkret og direkte sammenhæng med de indkomstskabende aktiviteter, at udgiften er omfattet af det skattemæssige omkostningsbegreb.
9. Om fradragsretten for udgifter ved gennemførelsen af kunstudstillinger skal bemærkes, at alle udgifter, der har tilknytning til indkomstskabende aktiviteter, og som er omfattet af det skattemæssige omkostningsbegreb vil kunne fradrages. Det er ikke nogen udtrykkelig nødvendighed, at omkostninger vedrørende en kunstudstilling skal vedrøre en egentlig salgsudstilling, men udstillingsaktiviteten skal være et naturligt led i den indkomstskabende aktivitet og må ikke samtidig have et andet formål, der overskygger formålet med den indkomstskabende aktivitet. På samme måde kan udgifter, der er et naturligt led i de socialpædagogiske aktiviteter, fradrages, når der er den fornødne konkrete og direkte sammenhæng med den indkomstskabende aktivitet, og formålet med udgiftens afholdelse ikke i højere grad er affødt af ønsket om virkeliggørelse af ikke indkomstskabende aktiviteter.
10. Om det anførte vedrørende reklameværdien henvises til bemærkningerne side 16 - 17 oven for. Reklameværdiens størrelse må nødvendigvis bero på et skøn i hvert enkelt tilfælde. Der kan derfor ikke svares generelt på, hvad der ligger i udtrykket "tilstrækkelig reklame". Forskellen på den type reklame, som virksomheden Benetton benytter sig af, nemlig annoncering m.v., der slet og ret tager sigte på at fremme kendskabet til firma-navnet, og den af nærværende sag omhandlede udgift er, at der for Benettens vedkommende ikke kan påvises nogen anden begrundelse for udgiftens afholdelse end ønsket om at fremme afsætningen af virksomhedens produkter, medens der i klagerens tilfælde er en sideløbende begrundelse, der må anses for den væsentligste og afgørende.
11. Man kan som udgangspunkt ikke forestille sig en erhvervsmæssigt drevet aktivitet baseret på indtægter fra legater og tilskud som indtægtskilde, idet det er typisk for legater, at de ydes til almennyttige formål. Et almennyttigt formål står principielt i modsætning til et erhvervsmæssigt formål. Blandt typisk almennyttige formål kan nævnes kulturelle formål. Naturligvis er de udgifter, der skal afholdes som betingelse for modtagelse af legater og tilskud, fradragsberettigede, men der er ikke hjemmel til skattemæssigt fradrag for udgifter, der allerede måtte være afholdt på et tidligere tidspunkt, eller som legatmodtageren afholder efter egen bestemmelse uden at være forpligtet dertil som betingelse for legatets modtagelse. Tilskud ydes normalt altid til dækning af en ganske bestemt udgift. Der kan derfor som udgangspunkt ikke opnås et overskud ved hjælp af

Cpr.nr.: [REDACTED]
Indk.år: 2000

- tilskud, men de udgifter, der skal afholdes som betingelse for tilskuddets modtagelse, kan fradrages i den indtægt, som tilskuddet repræsenterer. Der kan henvises til ligningsvejledningen, afsnit A.B.7.
12. Det har ingen afgørende betydning for bedømmelsen af, om en aktivitet er erhvervsmæssig eller ej, at den skattepligtige sideløbende modtager legater, priser m.v. Der er således intet i vejen for, at en erhvervsdrivende f.eks. kan modtage en uansøgt pris som påskønnelse af sine fortjenester, jf. ligningsvejledningen, afsnit A.B.7.4.1. Støtte til erhvervsmæssige aktiviteter vil imidlertid være i strid med de fleste fondes vedtægtsmæssige formål, der som regel har et almennyttigt sigte.
 13. Det har ingen betydning for bedømmelsen af den skattemæssige fradragsret eller en aktivitets erhvervsmæssige karakter, om man i forbindelse med udøvelsen af aktiviteten har været i forbindelse med et lands regeringsleder.
 14. Om sammenhængen mellem rejseudgifterne og skulptursalget henvises til bemærkningerne oven for side 17.
 15. På grundlag af det oplyste om salg af fragmenter fra skulpturen skamstøtten og om indtægter ved foredragsvirksomhed, hvori "Skamstøtteprojektet" indgår, kan ikke anses for påvist en tilstrækkelig konkret og direkte sammenhæng mellem indkomsterhvervelsen og de af sagen omhandlede udgifter, men det politisk-humanitære formål må også i denne sammenhæng anses for det afgørende.
 16. Der er normalt ikke noget krav om, at der i forbindelse med en reklameudgift skal kunne dokumenteres et mersalg, eller at en reklamekampagne skal have været en succes, men ved en usædvanlig form for reklame, hvor et andet formål kan have været det afgørende, stilles der skærpede krav til bevisførelsen for, at udgiften har haft en reklamemæssig værdi, jf. det på side 17 anførte.
 17. Skatteankenævnet afviser ikke, at en kendt kunstner kan opnå højere priser for sine værker end en ukendt, og Skatteafdelingen vil heller ikke tillægge velstandsniveauet på den geografiske lokalitet, hvor en kunstudstilling arrangeres, betydning. Det afgørende er snarere den sammenhæng, opstillingen af skulpturen indgår i. Derudover kan henvises til det under punkt 10 og 16 anførte om reklameværdien og kravene til godtgørelse af dens tilstedeværelse.

Forslag til Skatteankenævnets afgørelse.

Den foretagne ansættelse stadfæstes, idet det ikke er hjemmel til det foretagne fradrag for udgifter til opstilling af Skamstøtten i Brasilien.

Forslaget er tiltrådt af Skatteankenævnet på mødet den 27. november 2003 og forslag om stadfæstelse af Skatteafdelingens afgørelse er udsendt til klager den 1. december 2003.

Næste dokument
Bilag

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

Skatteankenævnet
her

Skattehuset
Tolderlundsvej 2
5000 Odense C

Tlf. 6613 1372
Fax 6591 6062

www.odense.dk
e-mail: skat.bmf@odense.dk

Den 10. april 2003

J.nr. [redacted] lpha - direkte tlf. 6551 1681

Vedr. Jens Galschiøt Christophersen

Ved skrivelse af 30. marts 2003 klager Skatteyder og dennes skatterådgiver over Skatteafdelingens afgørelse af 5. februar 2003 vedrørende indkomståret 2000.

Der klages over, at Skatteafdelingen ikke har godkendt fradrag for udgift til fragt og rejse vedr. opstilling af Skamstøtten i Brasilien.

I den anledning skal Skatteafdelingen udtale, at vi finder gennem den forudgående ret omfattende sagsbehandling, at have har været inde på de påstande, som fremføres i klagen til Skatteankenævnet.

Dog har Skatteafdelingen bemærket, at det i klagen på side 1 anføres, at Skatteafdelingen er enig i, at der ikke er tale om en "fornøjelses- eller ferietur", og at udgiften er afholdt indenfor rammerne af virksomhedsordningen.

Hertil skal skatteafdelingen anføre, at turen er af privat karakter, en slags politisk manifestation, og det fremgår da også af kendelsen side 5, at det er Skatteafdelingens indstilling, at det er Galschiøts personlige interesse, der er drivkraften bag de forskellige happenings. Skatteafdelingen er overbevist om, at det har været en anstrengende tur og at der næppe har være megen plads til "fornøjelse eller ferie", men det er Skatteafdelingen indstilling, at udgiften er af privat karakter og som følge heraf anses forhøjelsen af indkomsten for modsvaret af en hævning, således at der ikke skal korrigeres i opgørelserne efter virksomhedsskatteordningen. Det er derfor ikke rigtigt, når det i klagen fremføres, at udgiften er afholdt indenfor rammerne af virksomhedsordningen, blot som en ikke fradragsberettiget omkostning.

Beløbsmæssig opgørelse:

Tekst	Ansæt		Indstilling:
	Selvangivet:	Indkomst:	
2000			
Ikke godkendt fradrag for udgifter til opstilling af Skamstøtten i Brasilien	0	140.894	140.894

Ekspeditionstid:

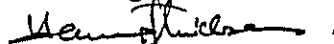
Mandag - torsdag 09.00 - 13.00
Torsdag tillige 15.00 - 17.30
Fredag 09.00 - 12.00

J.nr.

Det indstilles til Skatteankenævnet, at ansættelsen foretages i overensstemmelse med ovenstående.

Selvangivelsen for 2000 fremsendes vedlagt.

Venlig hilsen

Henning Nielsen
kontorchef

Preben Hansen
vicekontorchef

Odense Kommune

Borgmesterforvaltningen

Skattehuset
Tolderlundsvej 2
5000 Odense C

Tlf. 66 13 13 72
Fax 65 91 60 62

Gennemvalg: 66 14 88 14
ved klartone, tast 1704

www.odense.dk
e-mail: skat.bmf@odense.dk

Jens G Christophersen
Alexandragade 4 A,2
5000 Odense C

Den 5. februar 2003

J.nr. [redacted] 1330

Kopi til:
Statsaut. Rev. A/S Ernst & Young, Rytterkasernen 21, Postboks 370, 5100 Odense C.

Deres skatteansættelse

Vi har ændret skatteansættelsen for 2000 således:

Ikke godkendt fradrag for udgift til fragt og rejse vedr. opstilling af Skamstøtten i Brasilien jf. SL § 6	155.894	
-Refunderede udgifter	-15.000	140.894

Skatteafdelingen er af den opfattelse, at udgiften til fragt af Skamstøtten til Brasilien kr. 24.275 og rejseudgifter til Brasilien i forbindelse med opstilling af Skamstøtten der kr. 131.619 ikke er fradragsberettiget i den skattepligtige indkomst jf. SL § 6 a. Ifølge SL § 6 a er der fradrag for udgifter der er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten. Skatteafdelingen mener ikke, at der er den fornødne sammenhæng med indkomsterhvervelsen til at der kan indrømmes fradrag, idet udgifterne ikke har karakter af rejseudgifter eller reklameudgifter, men i stedet anses for afholdt på grund af privat interesse bl.a. for at gøre opmærksom på undertrykkelse af befolkningsgrupper forskellige steder i verden.

Skatteafdelingen har afholdt et møde med Dem og Deres repræsentanter den 14. august 2002 og den 22. januar 2003. Skatteafdelingen er enig med det på møderne fremførte, at rejsen til Brasilien ikke var en "fornøjelses- eller ferietur". Konklusionen på Deres argumenter for at der er fradrag for alle udgifterne er, at en kunstners liv er et socialt liv, hvor størstedelen af det der foregår har relationer til kunstnervirksomheden. De anfører endvidere, at reklameværdien af Skamstøtten er meget stor, og Skamstøtten er medvirkende til, at Deres indtægter fra salg af skulpturer er steget (10 gange siden 1993) og at de mennesker der beskæftiges på Deres værksted på vegne af forskellige kommuner herved får et meningsfyldt arbejde.

Skatteafdelingen har betragtet udgiften ud fra en skattemæssig synsvinkel, ifølge hvilken der skal kunne påvises sammenhæng med indkomsterhvervelsen. F. eks. skal indkøb af en vare med

Ekspeditionstid:

Mandag - torsdag	09.00 - 13.00
Torsdag tillige	15.00 - 17.30
Fredag	09.00 - 12.00

videresalg for øje resultere i indtægter. Ikke for alle typer omkostninger er der en så entydig sammenhæng som mellem køb og salg. Et eksempel på det sidst nævnte kunne være reklamens indflydelse på salgets størrelse, hvor der fra sag til sag må tages stilling til, om udgiften falder ind under SL § 6. I den forbindelse henviser Skatteafdelingen til Østre Landsretsdom af 12/2 1985, hvor Handelsbanken ikke får fradrag for udgifter til rejselegater, bl. a. med den begrundelse, at der ikke var den nære kundemæssige tilknytning til banken som må kræves for at beløbet kunne anses som en fradragsberettiget driftsomkostning i medfør af SL § 6, stk. 1 litra 1a.

De betragter udgiften som en del af Deres kunstneriske virke, og i Deres indsigelse mod Skatteafdelingens agterskrivelse beder De Skatteafdelingen tilkendegive, om den er enig i det på side 1 og 2 anførte vedr. definition af kunst og prisfastsættelse af kunst. Som ovenfor nævnt betragter Skatteafdelingen alene udgiften ud fra en skattemæssig synsvinkel og finder ikke, at Skatteafdelingens indstilling til disse spørgsmål har betydning for sagen. De oplyser på side 2 i indsigelsen, at et andet af Deres kunstværker Svinehunden, som også er indgået i en happening, er solgt for nylig for kr. 250.000 og på mødet den 22. januar 2003 oplyste De, som det også fremgår af Deres indsigelse side 8, at der sælges fragtmønstre fra Skamstøtten. Det er Skatteafdelingens indstilling, at Deres udgifter til happenings skattemæssigt skal behandles adskilt fra udgifterne til selve fremstillingen af kunstværkerne, så der ikke kan indrømmes fradrag for udgifterne til happeningen som en stykomkostning. I det følgende kommer Skatteafdelingen ind på Deres andre argumenter for fradrag.

På side 3 i Deres indsigelse mod agteren gør De opmærksom på, som De også har gjort på møderne, at Deres arbejde med kunst ikke er styret af tanken om profit. Til Deres spørgsmål om det er en rigtig (lovlig) holdning kan Skatteafdelingen gentage, at for at udgifterne kan fratrækkes skal de være anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten.

Det af Dem anførte på side 4 øverst fortolker Skatteafdelingen således, at det er Deres synspunkt, at så længe indtægterne ved Deres kunstneriske aktiviteter overstiger udgifterne, er det op til indehaveren at bestemme forholdet mellem indtægter og udgifter. Hertil skal Skatteafdelingen igen anføre, at det ikke er lige meget hvilke udgifter der fratrækkes i den skattepligtige indkomst. Udgifterne skal være anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten, men dette udelukker ikke et fradrag for f. eks. fejl-dispositioner, når disse er udtryk for en sædvanlig driftsrisiko ved den pågældende virksomhed.

Med hensyn til Skatteafdelingens afslag på båndoptagelse af mødet med Skatteafdelingen, jf. indsigelsens side 4, har De mulighed for at påberåbe Dem dette som en formalitetsfejl i en klage til Skatteankenævnet.

Hvis Skatteafdelingen skulle nægte fradrag for hele udgiften vedr. Skamstøttens opstilling i Brasilien, påberåber De Dem på side 4 i indsigelsen, at der burde være fradrag for den del af udgiften der kan henføres til en film fra turen og som senere er vist i fjernsynet og som De nu viser under Deres foredragsvirksomhed om kunst og kommunikation. De anslår udgiften til filmen til kr. 25.000. Det er Skatteafdelingens indstilling, at udgiften til filmen må betragtes som en del af hele udgiften til rejsen og opstillingen af Skamstøtten i Brasilien og at udgiften derfor skal behandles på samme måde som selve rejseudgiften. Selvom filmen er vist i fjernsynet finder Skatteafdelingen

ikke, at der er den nødvendige sammenhæng med indkomsterhvervelsen. Således er der ikke indtægter herfra og der er heller ikke de kundemæssige relationer der skal til, for at udgiften til filmen kan fratrækkes som en reklameudgift.

Derimod har Skatteafdelingen selvfølgelig reduceret udgifterne med den del der er refunderet af Niels Madsen kr. 15.000.

At Vagn Frausing, som er i en pensioniststilling på Deres værksted, deltog i turen som tolk, berettiger efter Skatteafdelingens indstilling ikke til fradrag af de rejseudgifter der kan henføres til hans rejse. Udgiften er efter Skatteafdelingens indstilling afholdt alene på grund af rejsen til Brasilien og kan ikke anses for afholdt som et led i Deres arbejde med kommunale aktiveringer.

Skatteafdelingen har i agterskrivelsen af 4. september 2002 gjort rede for årsagen til, at udgifterne efter Skatteafdelingens indstilling ikke er fradragsberettigede. For det første har Skatteafdelingen ikke anset udgifterne for at være fradragsberettigede rejseudgifter jf. LL § 8 stk. 1, med den begrundelse, at der ikke er den fornødne sammenhæng mellem rejsen og indkomsterhvervelsen i indkomståret eller de umiddelbart følgende indkomstår. I den forbindelse spørger De, om udgifter til kunstudstillinger uden det specifikke formål at sælge kunst, heller ikke er fradragsberettigede. På mødet den 22. januar 2003 blev det endvidere nævnt, at 5 kendte danske kunstnere netop havde lavet udstilling, hvor de udstillede genstande ikke kunne købes. Efter Skatteafdelingens indstilling kan opstilling af Skamstøtten i Brasilien med det formål at gøre opmærksom på landarbejderens undertrykkelse ikke sidestilles med en kunstudstilling og Skatteafdelingen finder ikke besvarelsen af spørgsmålet har betydning for sagen. Endvidere argumenterer De for, at der er sammenhæng mellem Deres kunsthappenings og Deres arbejde med kommunale aktiveringer. Skatteafdelingen finder ikke, at der er den nødvendige sammenhæng mellem udgifterne til opstilling af Skamstøtten i Brasilien og de kommunale aktiveringer.

For det andet har Skatteafdelingen argumenteret for, at udgifterne ikke er reklameudgifter, fordi det er Skatteafdelingens indstilling med støtte i ligningsvejledningen E.B.3.6., at reklame skal henvende sig til kunder eller potentielle kunder, og dette finder Skatteafdelingen ikke, at opstillingen af Skamstøtten i Brasilien gør. De spørger hvad skattevæsenet mener med tilstrækkelig reklame og om der skal sælges en vis mængde produkter for hver reklamekrone. Der findes ikke i ligningsvejledningen E.B.3.6. noget krav om, at der skal sælges en vis mængde produkter for hver reklamekrone, men efter Skatteafdelingens indstilling efterlader en gennemgang af det anførte afsnit i ligningsvejledningen det indtryk, at der skal være en sammenhæng mellem reklamens målgruppe og virksomhedens kunder. En virksomhed, hvis kunder befinder sig i lokalsamfundet, kan få fradrag for reklame i lokalområdet, f. eks. sponsorstøtte til en lokal idrætsforening, hvorimod et mindre rengøringsfirma ikke fik fradrag for udgifter til en travhest, som deltog i løb langt fra lokalområdet, jf. TFS 1996.818 LSR.

Skatteafdelingen finder ikke, at der er en sammenhæng mellem f. eks. indslagene i CNN og MTV og Deres kunder. Men det har også afgørende betydning for Skatteafdelingens nægtelse af fradrag, at opstillingen af Skamstøtterne ikke blot i Brasilien, men også i Mexico og Kina er for at gøre opmærksom på undertrykkelse i verden. Dette finder Skatteafdelingen er styret af Deres personlige interesse og det fremgår af SL § 6 at der ikke er fradrag for "private" omkostninger.

Skatteafdelingen har i agterskrivelsen påpeget, at De i tidens løb har modtaget legater og at disse antages at være for anerkendelse af netop Deres happenings. De har på mødet den 22. januar 2003 bekræftet denne antagelse, men har dog oplyst, at der ikke særligt er modtaget legat til opstilling af Skamstøtten i Brasilien. De spørger på side 6 i indsigelsen mod agteren, om disse legater indikerer utroværdighed i erhvervsmæssig forstand. Skatteafdelingen finder det ikke utroværdigt af modtage legater men Skatteafdelingen finder, at legater normalt ikke ydes til erhvervsvirksomheder, idet disse har indtægter fra de ydelser, som præsteres for kunderne. Skattemæssigt finder Skatteafdelingen, at der skal sondres mellem Deres virksomhed som kunstner og Deres arbejde med kommunal aktivering på den ene side og iscenesættelsen af happenings på den anden og at disse to ting ikke har noget med hinanden at gøre.

De fremhæver side 7 i indsigelsen, at Deres salg af skulpturer er 10-doblet siden 1993 og at priserne for skulpturerne er fordoblet i den samme periode. Skatteafdelingen forstår bemærkningen således, at De mener, at væksten bl. a. er forårsaget af Deres happenings. På bilag 1 har Skatteafdelingen lavet en opstilling over tallene fra Deres regnskaber de sidste 10 år. Det fremgår heraf, at skulptursalget i tiden indtil 1995, altså inden rejserne tager rigtig fart i sidste halvdel af 90'erne, allerede har været stigende. I 1992 udgjorde skulptursalget kr. 271.331 og i 1995 og 1996 hvert år mellem kr. 400.000 og kr. 500.000. Det fremgår også af opstillingen, at der næppe kan påvises en sammenhæng mellem rejseudgifternes størrelse og størrelsen af skulptursalget som påpeget af Dem. Det kunne med lige så god ret fremføres, ud fra regnskabsopstillingerne, at år med godt salg af skulpturer efterfølges af år med store rejseudgifter.

På side 6 i indsigelsen spørger De, om det ville ændre Skatteafdelingens indstilling, hvis der var en officiel anerkendelse af Skamstøtten og på mødet i Skatteafdelingen den 22. januar var de inde på, om Skatteafdelingens indstilling var præget af, at happeningen med Skamstøtten var for at vise solidaritet med de dårligst stillede i verden. Hertil kan Skatteafdelingen oplyse, at udgiften til happeningen kun bedømmes ud fra en skatteretlig synsvinkel uden hensyntagen til hvilke befolkningsgrupper den måtte være møntet på.

På side 7 i indsigelsen er De endvidere inde på, hvad der menes med tilstrækkelig reklameværdi. Det fremgår af Ligningsvejledningen, at indrømmelse af fradrag for reklameudgifter har sammenhæng med størrelsen af reklameværdien. Således fremføres det vedr. sponsorbidrag i Ligningsvejledningen E.B.3.6., at der normalt er fuld fradragsret, når reklameværdien står i et rimeligt forhold til det ydede bidrag og af det samme afsnit fremgår det vedr. en bindende forhåndsbesked om bidrag til kunststudsmykning af en bygning, at virksomhederne der ydede bidrag til kunststudsmykningen ville opnå ret til reklame i et sådant omfang, at udgifterne hertil kunne fratrækkes som reklameudgifter. Reklameværdien har altså betydning, men der er ikke en entydig definition på, hvor meget reklame der skal opnås. Skatteretligt må det fastholdes, at der skal være sammenhæng mellem reklamen og indtægterne fra kunderne og det er dette Skatteafdelingen ikke finder der er i fornødent omfang er mellem Deres indtægter og rejsen til Brasilien for at opstille Skamstøtten. Dette begrundes Skatteafdelingen med, at rejsen først og fremmest sker på grund af Deres personlige interesse i at gøre opmærksom på sociale uretfærdigheder i Verden og at der ikke af regnskaberne kan udledes en sammenhæng, jf. afsnittet ovenfor. Med hensyn til hvorledes Benetton, således som De spørger på side 7 i indsigelsen, er stillet skattemæssigt vedrørende brug af reklame der ikke omhandler selve firmaet, så har Skatteafdelingen ikke kendskab hertil og i og med,

at Skatteafdelingen er af den opfattelse, at Deres personlige interesse er drivkraften bag Deres happenings, er Benetton ikke sammenlignelig med Deres situation.

De får senere en årsopgørelse. På den kan De se ansættelsen af personlig indkomst, kapitalindkomst og skattepligtig indkomst med videre.

Vil De klage over afgørelsen, skal klagen være modtaget i skatteankenævnet senest en måned efter De har modtaget dette brev (skattestyrelseslovens § 21, stk. 1). Klagen skal være skriftlig og begrundet.

Den skal sendes til:

Skatteankenævnet, Tolderlundsvej 2, 5000 Odense C.

De kan få tilskud til dækning af udgifter til sagkyndig bistand i skattesager ved Skatteankenævnet (skattestyrelseslovens §§ 33 A-D). Henvendelse rettes til ToldSkat Fyn, Region Odense, Lerchesgade 35, 5000 Odense C.

Venlig hilsen

Henning Nielsen
kontorchef

/

Preben Hansen

Næste dokument
Bilag 2

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

Jens Galschiøt, Billedhugger, Banevænget 22, DK-5270 Odense N
 Tlf. (+45) 6618 4058, privat (+45) 6614 4038, Fax (+45) 6618 4158
 E-mail: aidoh@aidoh.dk, Internet: www.aidoh.dk

Skatteankenævnet
 Tolderlundsvej 2
 5000 Odense.

ODENSE KOMMUNE
SKATTEAFDELINGEN
MODTAGET DEN
31 MRS. 2003
J.nr.

Odense, 30. marts 2003

Vedr. CPR [REDACTED] Jens Galschiøt
Klage over skatteansættelsen for indkomståret 2000

Vi skal hermed - i fortsættelse af den foreløbige klage - påklage skatteforvaltningens afgørelse af 5. februar 2003 vedrørende skatteansættelsen for indkomståret 2000.

Skatteforvaltningen har den 5. februar 2003 meddelt, at den har ændret skatteansættelsen for 2000 således:

Ikke godkendt fradrag for udgift til fragt og rejse	
vedrørende opstilling af Skamstøtten i Brasilien jf. SL § 6	155.894 kr
- Refunderede udgifter	<u>15.000 kr</u>
	<u>140.894 kr.</u>

Der henvises til skatteforvaltningens afgørelse af 5. februar 2003, som vi går ud fra skatteankenævnet får oversendt.

Det fremgår af afgørelsen, at skatteforvaltningen ikke har anset udgiften for fradragsberettiget i den skattepligtige indkomst, da den ikke opfylder kravene i Statsskattelovens § 6 a. Skatteforvaltningen har herunder ikke anset udgiften for en reklameudgift. Skatteforvaltningen har anset udgiften udsprunget af "privat interesse bl.a. for at gøre opmærksom på undertrykkelse af befolkningsgrupper forskellige steder i verden".

Skatteforvaltningen har understreget, at man er enig i, at der ikke har været tale om en "fornøjelses- eller ferietur", hvilket også understreges af, at ingen af deltagerne er blevet beskattet af rejsen, og at det forsat er godkendt, at udgiften er afholdt inden for rammerne af virksomhedsordningen, blot som en ikke fradragsberettiget omkostning.

Det bør også understreges, at skatteforvaltningen har foretaget en fuldstændig gennemgang af Jens Galschiøts regnskab og bogføring for 2000 og ikke fundet unøjagtigheder i bogføringen, eller sammenblanding af private og erhvervsmæssige udgifter.

Til forståelse af Jens Galschiøts virksomhed som kunstner, herunder hele konceptet vedrørende Skamstøtten henvises til det udførlige materiale, der er forelagt skatteforvaltningen, og som vi går ud fra på ny forelægges for Skatteankenævnet.

Vi vedlægger et dokument der indeholder nogle betragtninger om forholdet mellem kunst og erhvervsvirksomhed. Men her vil vi koncentrere os om de principielle og aktuelt gældende skattemæssige regler.

Indkomst fra kunstnerisk virksomhed er skattepligtig jfr. statsskattelovens almindelige regler i § 4, stk. 1 litra a. I denne indkomst er der fradrag for driftsomkostninger således som det er formuleret i statsskattelovens bestemmelser i § 6 litra a:

”Driftsomkostninger, dvs. de udgifter, der i årets løb er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten, derunder ordinære afskrivninger.” Jfr. lov nr. 149 af 10. april 1922.

Bestemmelsen i statsskattelovens § 6 litra a er identisk med den oprindelige bestemmelse i statskatteloven fra 1903, der nu den 15. maj har 100 års jubilæum.

Når en sådan bestemmelse har kunnet holde i 100 år skyldes det jo, at den er udformet med stor omhu.

Den gælder jo i den kontekst, at den skal ses i fortsættelse af § 4, stk. 1, litra a, der opregner, hvilke indkomster, der er skattepligtige, herunder:

” a. af agerbrug,.... og alt, hvad der er oppebåret for eller at anse som vederlag for videnskabelig, kunstnerisk eller litterær virksomhed ”

Omkostningsbegrebet i SL § 6 litra a skal naturligvis ses i sammenhæng med den indkomst, der henføres til, og der er selvfølgelig forskel på karakteren af udgifter, der skal bruges til at sikre og vedligeholde indkomsten ved kunstnerisk virksomhed og ved agerbrug, for at bruge en anden del af bestemmelsen.

Det bør herunder understreges, at kunstnerisk virksomhed ikke i skatte Lovgivningen sidestilles med erhvervsmæssig virksomhed. Det kan have samme karakter, men der kræves ikke samme ”forretningsmæssige” virksomhed i kunstnerisk virksomhed i forhold til almindelig erhvervsmæssig virksomhed. Det fremgår dels af placeringen som selvstændig indkomst-art i Statsskattelovens § 4, stk. 1, litra a. Men det er desuden understreget for ganske nyligt i Folketinget og af den nye regering.

Der er så sent som i december 2002 vedtaget særlige skatteregler for kunstnere (Lov nr. 1062 af 17. december 2002 om ændring af virksomhedsskatteloven, ligningsloven og personskatteloven (Udlignings-ordning for kunstnere), netop i erkendelse af, at kunstnerisk virksomhed ikke er at sidestille med sædvanlig selvstændig erhvervsvirksomhed.

Vi er for så vidt enige med skatteforvaltningen i, at dette bevirker, at kunstnere ikke er direkte omfattet af reglerne i Ligningslovens § 8, stk. 1 om reklame, der i sin natur kun gælder virksomhed med produktion og handel m.v. , jfr. ordlyden:

”Stk. 1. Ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst fradrages udgifter, som i forbindelse med den skattepligtiges erhverv er afholdt til rejser, reklame og lignende med det formål at opnå salg af varer og tjenesteydelser i det pågældende og senere indkomstår.”

Men det bemærkes, at denne bestemmelse blev indsat i ligningsloven i 1959 (ved lov nr. 325 af 14. december 1959) netop for at løse periodiseringsproblemet. Statsskattelovens udgiftsbegreb bruger ”årets løb”, men da reklameudgifter ofte afholdes for at sikre fremtidige indkomster indsatte man bestemmelsen, der jo har formuleringen: ”i det pågældende og senere indkomstår”.

Men netop på området for kunstnerisk virksomhed har man et andet periodiseringsbegreb. Kunstnere skal ikke aktivere omkostninger, herunder produktionsomkostninger, idet kunstnerisk virksomhed ikke er omfattet af varelagerloven. Der anerkendes altså løbende fradrag for

omkostningerne uden at de kræves henført til et bestemt produkt. Som eksempel på denne praksis kan vi henvise til Landsskatterettens kendelse af 7.9.1989 (j.nr. 1989-3-451).

Som anført er det Statsskattelovens § 6, litra a, der indeholder rammerne for fradrag.

Det er da også statsskattelovens bestemmelser, der specielt i de senere år har åbnet mulighed for, at virksomheders udgifter til sponsoring af kulturelle og sportslige aktiviteter er skattemæssigt fradragsberettiget, uanset dette ikke er rette direkte mod virksomhedens kundegruppe. Sponsoringen af kulturelle aktiviteter giver en positiv omtale, der er af økonomisk værdi for virksomheden, og dette er forstærket med udviklingen af informations-samfundet, der jo bl.a. er karakteriseret ved, at store dele af pressen specielt fokuserer om såkaldte events.

Ud fra dette er det vor påstand, at det er inden for den nuværende skattelovgivnings rammer (altså omfattet af Statsskattelovens § 6, litra a), at der er fradrag for de pågældende udgifter.

Dels er grundlaget for udgiften: opstillingen af Skamstøtten i Brasilien, led i afviklingen af den kunstneriske aktivitet, der må betegnes som Skamstøtteprojektet. Dette projekt kan ikke ses isoleret vedr. Skamstøtten i Brasilien, men som et fortsat kunstnerisk projekt.

Som stort set al kunstnerisk virksomhed, er et af formålene med det kunstneriske projekt, at der skabes debat om indholdet (eventuelt via formen). Dette er til fulde opnået med den pågældende rejse. Den pågældende rejseudgift er affødt af ønsket om opstilling i Brasilien, som repræsentant for en nation med en stor økonomisk undertrykt befolkningsgruppe (og ikke Brasilien som mål for konkrete kunder).

I princippet er det kunstneren, og ikke skattevæsenet, der skal afgøre, om en bestemt udgift er nødvendig for det kunstneriske resultat, og skattemyndighederne vil jo ikke påstå, at der til et givet værk er brugt for meget eller for dyr maling, blot udgiften og formålet kan dokumenteres.

Men netop i den aktuelle sag, kan det meget fyldig dokumenteres, at formålet med rejsen har skabt debat om det kunstneriske projekt, der hedder Skamstøtten.

Det må her understreges, at formålet jo ikke var konkret at få afsat Skamstøtten mod et stort honorar, men at indgå i Galschiøts almindelige kunstneriske virke.

Men hertil kommer, at offentlig omtale, herunder også almindelig omtale i massemedierne jo har en konkret økonomisk konsekvens, idet det i al almindelighed giver større interesse om kunstnerens værker, med deraf følgende økonomisk forøget efterspørgsel, og derfor større salg og højere priser.

Dette gælder for så vidt også den anden aktivitet der drives af Jens Galschiøt, nemlig socialpædagogisk virksomhed. Det store omtale giver stor interesse fra unge, og set i en almindelig traditionel kontekst, giver den megen omtale betydeligt bedre mulighed for at "afsætte" produktet socialpædagogisk aktivitet.

Selv om hverken den kunstneriske virksomhed eller den socialpædagogiske aktivitet udføres ud fra et profit maximerings synspunkt, kan det ikke desto mindre aflæses af "virksomhedens" aktivitet, herunder omsætning og resultat, at der er den store medieomtale.

Det fremgår jo af tallene for de sidste år, dels 2000, men endnu kraftigere af 2001.

I 1.000 kr	2000	2001
Omsætning	1.629	2.531
Resultat af primær drift	305	735
Årets resultat	320	752

Det bemærkes herunder at skulptursalget har været henholdsvis 484 t.kr i 2000 og 750 t.kr i 2001.

Det fremgår heraf, at også efter den målestok, som Odense Skatteforvaltning har på berettigelsen af omkostninger, er kriteriet om økonomisk begrundelse og profitmaximering opnået, selv om det for så vidt ikke har været formålet.

Skatteforvaltningen argumenterer med, at udgifterne vedrører forhold, der har Jens Galschiøts private støtte og bevågenhed, og derfor er af privat karakter.

Nu er det selvsagt noget direkte vrøvl, når det bruges det argument, at den kunstneriske aktivitet er udtryk for kunstnerens personlige holdning. Ja - bortset fra rene klatmalerier - som skatteforvaltningen formentlig vil anse som kunst, hvis det kan sælges med profit - så vil kunstnerisk aktivitet normalt være udtryk for kunstnerens personlige holdning.

Det antydes nærmest, at det nok er udtryk for politisk, privat aktivitet, at opstille skamstøtten, fordi Jens Galschiøt selv sympatiserer med for skamstøttens formål, at udstille urimeligheden i den økonomiske udvikling i verden, herunder specielt de brasilianske landarbejderes økonomiske vilkår.

Men det diskvalificerer ikke kunst som økonomisk objekt, at kunstneren kan stå inde for det kunstneriske budskab.

Desuden gør skatteforvaltningen den fejl, at de anser opstillingen af Skamstøtten for en kunst (salgs)udstilling. Men selve opstillingen er jo et led i den kunstneriske aktivitet, og "udstillingen" heraf er jo ikke kun møntet på folk i Brasilien, men alle, der gennem pressen ser og læser om Skamstøtten.

Hvis man skal følge Skatteforvaltningens tankegang, så betyder denne, at en virksomhed ikke har fradrag for deltagelse i en rejse til Kina eller Indien, hvis der deltager en kongelig pris, og virksomhedsindehaveren er royalist, og der ikke på turen foretages egentligt salg. Skatteankenævnet kan vist selv se absurditeten i dette synspunkt.

Påstand

Vi skal altså påstå, at skatteansættelsen for indkomståret 2000 nedsættes til det selvangivne, og den forhøjelse, der fremgår af Skatteforvaltningens kendelse af 5. februar 2003, bortfalder.

Afslutning

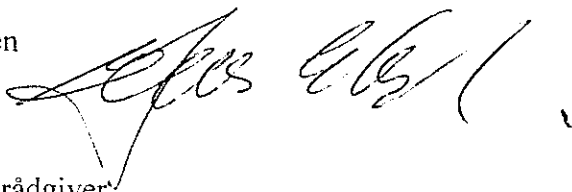
Vi står til rådighed med yderligere oplysninger, hvis det ønskes, lige som vi selvfølgelig gerne vil deltage i et møde med skatteankenævnets sekretariat, hvis dette ønskes af sekretariatet eller skatteankenævnet.

Vi anmoder om at blive holdt underrettet om sagens behandling, herunder at modtage kopi af indhentede udtalelser fra Skatteforvaltningen.

Vi går ud fra vi får fremsendt udkast til sagsfremstilling, inden denne forelægges for skatteankenævnet. Vi forbeholder os i den forbindelse muligheden for at fremkomme med supplerende indlæg og eventuelt begære personligt fremmøde for skatteankenævnet, men vi anser det ikke på nuværende tidspunkt for nødvendigt at begære forhandling eller foretræde for skatteankenævnet, da sagen er af en sådan karakter, at vi forventer at få ret uden større problemer.

Med venlig hilsen

Jens Galschiøt
og ekstern skatterådgiver

Næste dokument
Bilag 3.

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

Brasiliensagen

Et forsvar for kunstens ulidelige lethed og spørgsmål
til Galschiøts skatteansættelsen 4. sep. 2002

Hvad er kunst

Siden 1700-tallet har man i den europæiske kulturkreds skelnet mellem

- på den ene side (kunst)håndværk og brugskunst som har en brugsværdi og skal opfylde et bestemt formål. Det er denne kategori Galschiøt's smykkeproduktion kommer under.
- og på den anden side 'de skønne kunster'. Og det er denne kategori som Galschiøt's skulpturer hører under. I dagens Danmark anses udtrykket 'de skønne kunster' nok for antikveret. I stedet bruger man i daglig tale blot ordet 'kunst' for at betegne det samme. Slår man dette ord op i Den Store Danske Encyklopædi, finder man følgende:

Den skønne kunst bestemmes gennem sit modsætningsforhold til natur, til videnskab og til håndværk. Den er fri (autonom) i den betydning, at kunstneren selv skaber de regler, kunstværket følger, og at kunsten ikke tjener noget udefra påtvunget formål.

Kunsten kan kun være fri, hvis den ikke er underkastet økonomiske interesser, dvs. at den ikke frembringes for at tjene penge. En kunde der køber et kunstværk hos en kunster, forventer simpelt hen at kunstneren har lagt sin inderste sjæl i værket. Dette er selvfølgelig en ideel betragtning, men det er disse kriterier som stort set alle kunstkritikere, kunsthistorikere og kunstnere definerer som værende moderne kunst. Den italienske kunstner, Piero Manzoni har oven i købet lavet happening omkring dette emne, hvor han puttede sine ekskrementer i 100 dåser, nummererede dem og kaldte værket "la merde de l'artiste" (kunstnerens lort). Kunstkøberne fik på denne måde det inderste af kunstneren. Disse dåser er senere blevet solgt til 300.000 kr. stykket.

Er indtjeningstrangen for stor og bliver en afgørende faktor for hvordan kunstneren skaber sine værker, har vi at gøre med kommerciel kunst, eller sagt med et værdiladet ord: *fiduskunst*.

Eksempler på dette kunne være grædende sigøjnerbørn, kopiering af stilarter som kunstneren ved kan sælges for tiden. Faktisk er der her slet ikke tale om kunst, men om et *konsumprodukt*.

Set i den sammenhæng forekommer det absurd når Odense Skattevæsen hævder at kun udgifter der afholdes for at tjene penge (*med et indtægtsfremmende sigte*) kan trækkes fra. Skulle skattevæsenet få medhold i dette princip, vil tæppet være trukket væk under alle seriøse kunstnere i Danmark.

Er Odense Skattevæsen enig i denne definition af produktet "kunst"?

Er Odense Skattevæsen enig i at Galschiøt's skulpturer hører til i denne kategori?

Kunstens værdifastsættelse og salgsværdi

Kunst værdifastsættes ikke som andre varer i vores samfund, der som regel fastsættes ud fra hvor meget materiale, følge-omkostninger og arbejdskraft der er indeholdt i produktet. Selvfølgelig vil et kunstværks pris indeholde både materiale og arbejdskraft, men det vil ikke være det afgørende for prisen. Man kan ofte opleve at et kunstværk sælges for en slik selv om kunstneren har arbejdet på det i månedsvis, og at en anden kunstner kan få mange penge for et værk det har taget 5 minutter at lave.

Prisfastsættelsen af et kunstværk bestemmes væsentligst af dets ikon-effekt. F.eks. kan et maleri af Picasso være 10 millioner værd, mens en fuldstændig nøjagtig kopi af det samme maleri kun vil

være få tusinde værd. Et andet eksempel kunne være Marcel Duchamp's (1920'erne) *Fontaine* der bestod af et almindeligt pissoir købt i en vvs-forretning. Dette værk koster flere millioner kroner i dag, imedens et tilsvarende pissoir købt i den samme vvs-forretning stadig kun ville koste få hundrede kroner.

Denne ikon-effekt, der hviler som en slags aura over værket bestemmes af en lang række faktorer, f. eks:

- **Historien** - de sammenhænge værket er blevet præsenteret i, dets tilblivelsesproces, den kunstsammenhæng det indgår i, sammenhæng med andre værker osv. F.eks. består Skamstøttehappening af 10 skulpturer opstillet som nåle rundt omkring på kloden, hvor de alle indgår i en lokal sammenhæng som symboler for noget specifikt lokalt, samtidig med at de opfattes som et sammenhængende globalt skulpturelt opråb og værk.
- **Kunstneren** - hvad har han lavet før, hvilke sammenhænge og kunstsammenslutninger er han medlem af, har han solgt sine værker og til hvilken pris, er han kendt i kunstsammenhænge og i offentligheden.
- **Motivet** - er det et typisk motiv og sammenhæng for kunstneren.
- **Følgagtighed over for kunden** - det ville være ofte være fuldstændigt ødelæggende for et kunstværks ikonværdi, hvis det senere viste sig at kunstneren kun havde lavet værket for at tilgodese kundens ønsker. En sådan afsløring ville formentlig gøre værket til værdiløs "fiduskunst".

Happeningen *Min Indre Svinehund* bestod af over 20 stk. et ton tunge skulpturer. De blev stillet op i Europa i 1993 som et kunstpolitisk statement omkring racisme. Det var ikke de enkelte skulpturers udseende der var afgørende for værket, men derimod at de blev opstillet samtidig over hele Europa på offentlige pladser og at de frembragte enorm reaktion. Det var mere reaktionen og kommunikationen omkring skulpturen der var kunstværket end skulpturen selv. Den var bare mediet til at få diskussionen til at rulle. Happeningen blev lavet ud fra personlige overvejelser om hvor Europa bevæger sig hen.

Den fik ladet Svinehundeskulpturen op med så stor symboleffekt, at det senere gav sig udtryk i en økonomisk prisfastsættelse. Det skete ved at Frederikssund Kommune for nylig købte skulpturen for 250.000 kr. Hermed har happeningen på ingen måde været en underskudsforretning, hvis man regner det ud på en 10 års basis. Det er jo fint ud fra et økonomisk synspunkt, men forudsætningerne for at lave projektet har aldrig været at det skulle give overskud. Det er set ud fra et kunstsynspunkt irrelevant, selv om det jo er en behagelig bieffekt for kunstneren, der jo også skal have brød på bordet.

På samme måde vil det formentlig gå Skamstøtten. F.eks. er der allerede kunstkritikere der højlydt har krævet at Statens Kunstfond køber skulpturen og som betragter den som en af det 20. århundredes markante skulpturer. Også her vil bare en enkelt solgt Skamstøtte betale samtlige udgifter på happeningen.

Hvis der er tale om en driftsøkonomisk god investering, er det vel ikke urimeligt at se denne over en f.eks. 10-årig periode?

Konklusion:

Almindelig vare prisansættes ud fra følgende formel:

Materialer + arbejde nedlagt i produktet + omkostninger til maskiner, lokaler, administration, udbytte, mv. = pris

Kunst prissættes ud fra :

Materialer + arbejde nedlagt i produktet + omkostninger til maskiner, lokaler, administration, udbytte, mv. + kunstnerens navn (ikon-effekt) = pris

Er Odense Skattevæsen enig i denne konklusion?

Uafhængighed af driftsøkonomiske overvejelser

Jeg har aldrig skabt en eneste skulptur, eller udviklet et kunstkoncept (happening) hvis formål det var, at jeg skulle kapitalisere den økonomisk igennem et senere salg eller at skabe offentlig omtale, der havde som formål at jeg skulle tjene penge på det.

Bestillingsopgaver

Selv mine bestillingsopgaver, f. eks. fra Beklædningsfagskolen (Erik Mortensen skulptur) eller tekstilindustriens gave til dronning Margrethe er lavet ud fra andre motiver end at tjene penge. Når man bestiller et kunstværk hos mig, er det formentlig fordi man kan lide mit kunstneriske udtryk og formsprog.

Proceduren er:

- Jeg bliver kontaktet af kunden, der fortæller mig i hvilken sammenhæng det færdige værk skal indgå, eller beder mig om at udvikle et kunstkoncept der sætter fokus på bestemte problemstillinger.
- Der opstilles nogle økonomiske rammer som jeg skal bevæge mig inden for.
- Der laves en tidsmæssig ramme for hvornår værket skal være færdigt eller hvornår kunst-happeningen skal i spil.
- Det er op til mig at afgøre hvad jeg vil lave. Kunden har ingen indflydelse på selve værket. Der stilles ingen krav til form og indhold. Jeg kan lade mig inspirere af kunden, mine medarbejdere eller andre, men hverken kunden eller nogen anden får lov til at stille *krav* til værket. En "almindelig" kunstkunde går simpelthen ud fra, af at når man bestiller et værk hos mig, får man et koncept eller en skulptur som jeg står fuldstændig inde for, med sjæl og krop!! - og at jeg ikke vil tillade mig at være følgagtig for at lave noget der passer ind i kundens smag. Det ville i øvrigt diskreditere værket blandt sande kunstskere – det ville blive reduceret til et banalt konsum-produkt. Også dets salgsværdi ville lide væsentlig skade.
- Skulle det vise sig at kundens og mine ideer ikke kan gå op i en højere enhed, ender det ikke med at jeg tilpasser mig til kundens ønsker, men at jeg opgiver projektet.
- Jeg hæfter mig fast i opgaven, hvis jeg finder den kunstnerisk udfordrende, også selvom gennemførelsen giver udsigt til underskud snarere end fortjeneste.

Kan en sådan holdning anerkendes af skattevæsenet, som en rigtig (lovlig) holdning for en erhvervsleder der har kunst som hovederhverv?

Spørgsmål til skatteansættelsen 4. sep. 2002

Afdækning af konflikten imellem Galschiøt og Odense Skattevæsen

Jeg tager som overordnet udgangspunkt, at Odense Skattevæsen er enig med mig i, at det *ikke* er en fornøjelsesrejse, hvor jeg og de øvrige rejsedeltagere har været på ferie og taget af sted for at slappe af, og som vi derefter har forsøgt at trække fra for at snyde skattevæsenet.

Udgangspunktet er, at vi har udført et seriøst arbejde med at stille den 8 meter høje Skamstøtte-skulptur op og samtidig arbejdet på at få den implementeret politisk og socialt i det Brasilianske samfund.

Uenigheden imellem Galschiøt og Odense Skattevæsen består i, om det har kunstnerisk relevans for Galschiøts virke og indtjening som kunstner at deltage i sådan en kunsthappening.

Er det en rigtig fortolkning af konflikten?

Udgangspunktet er også at jeg på forhånd giver Odense Skattevæsen ret i at hele mit kunstneriske virke er styret af private interesser. Det gælder ikke kun kunsthappenings, men alle aktiviteterne omkring kunst.

Imidlertid er det usikkert hvori problemet ligger.

- A) er det skattemæssigt problematisk, at man er styret af personlige interesser når man driver et erhvervsfirma?
- B) er det skattemæssigt problematisk, hvis en kunstner blot laver sine kunstværker uden tanke for om de kan sælges, og således laver en hel del produkter og projekter, der måske ikke kan sælges?
- C) er det ikke en virksomhedsejer der suverænt bestemmer hvor stor profit han vil have på sine aktiviteter, hvis han i øvrigt kan fremvise et rimeligt overskud til beskatning?
- D) er det en virksomhedsledelses ret at bestemme forholdet imellem indtægter og udgifter?

Odense Skattevæsen har udtalt, at jeg ikke måtte båndoptage mit møde med dem. Hvis denne beslutning senere bliver underkendt af højere instanser, hvilken betydning vil det så få for sagen?

Krav om nedsættelse af det beløb som konflikten drejer sig om

En del af de opgjorte udgifter til min Brasilien-rejse er udgifter til Niels Madsen og Thomas Frost, der var henholdsvis fotograf og kameraassistent på turen. Disse var med for at lave en tv-dokumentarfilm over kunsthappeningen. Denne film blev senere vist i TV og bliver brugt til fremvisning ved mine foredrag om kunst og kommunikation.

Kan det ikke anses som en god investering at få lavet en 20 minutters TV produktion og få den vist i TV med Skamstøtten og mig som hovedperson? En sådan TV produktion ville under normale omstændigheder koste det 20-dobbelte. Er det skattemæssigt problematisk at få lavet en video og få den vist i TV for dette beløb (ca. 25.000 kr.)?

Jeg har fået refunderet udgifterne til Thomas Frost fra Niels Madsen. Dette fremgår i øvrigt af mine regnskaber, så disse udgifter skal vel ikke regnes med?

Vagn Frausing er jo i en pensionsstilling på værkstedet, og derfor må udgifterne i forbindelse med ham henføres under aktiviteter omkring mine kommunale aktiveringer?

Gennemgang af Odense Skattevæsens forslag til skatteansættelse

Odense Skattevæsen skriver:

".....Det er Skatteafdelingens indstilling, at der ikke er en direkte sammenhæng mellem indkomsterhvervelsen og Deres rejse til Brasilien/opstillingen af Skamstøtten i Brasilien. Dette måtte efter Skatteafdelingens indstilling kræve, at der var ydet vederlag for Skamstøtten eller at opstillingen havde til formål at sælge den eller lignende produkter eller at aktiviteten havde relation til Deres arbejde med aktivering af mennesker med problemer."

1) Betyder dette at kun udgifter til kunstudstillinger, der har til specifikt formål eller en skjult dagsorden om at sælge kunst, kan fradrages?

Hvis, betyder det så at ikke-kommercielle udstillinger på museer eller i det offentlige rum, hvor der jo ikke kan foregå et salg, ikke er fradagsberettigede?

2) Jeg udfører mine kunstaktiviteter ud fra mine helt personlige præmisser.

Det har så den heldige bivirkning at disse aktiviteter omkring kunsthappeninger har stor betydning for min aktivering af unge med problemer. Disse unge mennesker er jo netop tiltrukket af værkstedet pga. dette og hjælper meget med at opbygge skulpturerne, der jo alle har et klart defineret forhold og stillingtagen til samfundsmæssige problemstillinger. Endemålet for dette arbejde med

skulpturerne er, at de bliver brugt i kunsthappenings-sammenhæng, en sammenhæng hvor de aktiverede ofte deltager. Når de ikke var med i Brasilien, var det pga. omkostningerne, og fordi det var et farligt projekt for de involverede rejsedeltagere. Men de var med i alt forarbejdet og fulgte med igennem pressen og e-mail.

Selvfølgelig kunne jeg sagtens aktivere unge med problemer uden at inddrage dem i samfundsrelevante aktiviteter så som internationale kunsthappenings. Jeg kunne jo bare sætte dem til at fremstille ligegyldige skulpturer som vi bagefter destruerede. Men det ville være et dårligt pædagogisk drivmiddel, så resultatet af aktiveringen ville være derefter. Aktiveringsmarkedet byder vist på rigeligt med ørkesløse tilbud som hænger de involverede ud af halsen, og som ikke har den ønskede effekt.

Så vil man ikke på denne baggrund kunne hævde, at mine happenings i høj grad har at gøre med *"arbejde med aktivering af mennesker med problemer."*?

Odense Skattevæsen skriver:

"..Definitionen på reklameudgifter er ifølge L V E.B.3.6.,udgifter der afholdes for at opretholde en virksomheds almindelige omdømme eller fremme dens interesser, ved at gøre den kendt eller fordelagtigt bemærket. Reklameudgifter er overfor en ubestemt kreds af kunder eller potentielle kunder."

og videre:

"...Men som det fremgår af ovenstående skal det være kunder eller potentielle kunder, som reklameudgifterne afholdes overfor. Det er altså ikke ligegyldigt, hvordan reklamen tilrettelægges. Til illustration af dette kan der henvises til vedlagte Østre Landsretsdom af 12/2 1985, hvor Handelsbanken ikke får fradrag for udgifter til rejselegater, bl.a. med den begrundelse, at der ikke var den nære kundemæssige tilknytning til banken, som må kræves for at belobet kunne anses som en fradragsberettiget driftsomkostning i medfør af statsskattelovens § 6, stk. 1 litra 1a. Modsætningsvis fremgår det af vedlagte bindende forhåndsbesked, at virksomheder der gav bidrag til et balletarrangement, og derved opnåede omtale, kunne fratrække bidraget med den begrundelse, at der opnåedes tilstrækkelig reklame."

Jeg igangsætter altid en omfattende pressekampagne forud for og under kunsthappeningerne. For mig er en stor del af kunsten den kommunikationsmæssige del (se først i dette dokument). Jeg gør det ikke for at sælge kunst, men for at komme så bredt ud med min kommunikation som muligt. Det har så den heldige sideeffekt at der i de sidste 10 år har været en kolossal presseomtale (positiv).

- 1.400.000 spaltecentimeter er det blevet til i aviser og tidsskrifter, og det er kun det vi har kunnet samle ind. Der er formentlig en halv gang mere fra udlandet som vi ikke har registeret. Det svarer til, at vi hver dag året rundt modtager 2 artikler, der omtaler mine kunstneriske aktiviteter.
- Ca. 10 indslag på CNN nyhedsstationer og 3 indslag på MTV (ca. ½ time).
- Ca. 15 TV dokumentarfilm på mellem 10 og 30 min. Alle vist på stationerne DR, TV2 og på lokal TV. Dertil kommer et utal af mindre indslag.
- Internettet hvor vi i perioder har 10.000 brugere på vores hjemmesider om måneden og hvor en simpel søgning på mine aktiviteter giver over 1000 link-henvisninger.

Denne kolossale medieomtale rammer stort set alle mennesker i DK og en hel del i resten af verden, og der må vel anses at være nogle *"potentielle kunder imellem"*. Der skal i denne forbindelse gøres opmærksom på at selv om happeningene foregår i udlandet, er den største medieomtale ofte i Danmark. Dernæst har det stor betydning at der, uanset hvor jeg udstiller, vil være nogle, der har hørt om eller set mine ting før, og det betyder jo, som før anført, ofte alt for kunstens salgsmuligheder.

Det må vel siges at denne medieomtale går fint i tråd med lovgivningens ord om at *"opretholde en virksomheds almindelige omdømme eller fremme dens interesser, ved at gøre den kendt"* og man må vel også sige at det er lykkedes at opnå *"tilstrækkelig reklame"*.

Hvis ikke, hvad mener skattevæsenet så konkret med "tilstrækkelig reklame"?

Er der f.eks. regler for, at man skal sælge en vis mængde produkter for hver reklamekrone som man trækker fra?

Odense Skattevæsen skriver:

"..... For yderligere at undersøge, om de forskellige happenings har en indflydelse på salgets størrelse, er der på vedlagte bilag, indeholdt en opstilling, som viser udviklingen i virksomhedens regnskabstal igennem de sidste 10 år. Hvis der alene ses på salg af smykker og skulpturer, som i alt har beløbet sig til kr. 5.848.178 og vareforbruget kr. 3.726.812, som må formodes at være de udgifter der er medgået til fremstilling af de solgte varer, er der et dækningsbidrag på kr. 2.121.366, før der afholdes løn og andre omkostninger. I de samme 10 år har der været "rejseudgifter" på kr. 571.717, og selvom ikke alle disse udgifter skulle vedrøre happenings, er det trods alt en stor del af virksomhedens indtjening, som anvendes til reklame. Selvfølgelig skal det tages i betragtning, at en del af indtægterne fra legater og tilskud, er givet på grund af f.eks. netop projektet med Skamstøtten. For Skatteafdelingen tyder dette imidlertid på, at rejseudgifterne ikke udelukkende har et erhvervsmæssigt sigte."

1)

Ifølge jeres egen opgørelse har jeg modtaget 660.583 i legater og tilskud indtil 2001. Dertil skal lægges 66.000 som jeg har modtaget i 2002. Disse legater og hæderspriser har jeg jo netop modtaget, fordi jeg udfører mine kunsthappenings, som Odense Skattevæsen selv skriver "på grund af f.eks. netop projektet med skamstøtten".

Hvis man sammenholder disse legater med rejseudgifterne på i alt 517.717 kr., er der et ikke helt ringe overskud på 154.866 kr., som der skal betales skat af. Så når Odense Skattevæsen postulerer at en "stor del af virksomhedens indtjening, som anvendes til reklame" er det ikke rigtigt. Alle udgifter er dækket rigeligt ind af tilskuddene.

Er det skattemæssigt ukorrekt, at jeg bruger de penge jeg har fået i støtte til at lave happenings, til rent faktisk at lave disse happenings?

2)

Der har aldrig været postuleret at mine "rejseudgifter har et erhvervsmæssigt sigte". Tværtimod har jeg fremhævet, at jeg er fuldstændigt styret af personlige interesser. Min påstand er bare at jeg rent forretningsmæssigt også lever op til de forventninger, som man kan have til en virksomhed af min type, der i sagens natur ikke kan være styret af profittrang.

3)

Er modtagelsen af hæderslegater og tilskud et bevis for, at mine aktiviteter ikke er "rigtige" erhvervsmæssige kunstaktiviteter?

- Er det måske, fordi jeg har fået priserne, fordi min kunst forholder sig til verden omkring mig igennem mine happenings?
- Skal Odense Skattevæsens holdning tolkes i den retning, at modtagelse af disse legater indikerer en utroværdighed i erhvervsmæssig forstand, eller hvad mener Odense Skattevæsen med at dette "tyder imidlertid på, at rejseudgifterne ikke udelukkende har et erhvervsmæssigt sigte"??

4)

Mine rejseaktiviteter har bragt mig i kontakt med regeringerne de steder, hvor jeg har stillet mine Skamstøtter op. Hvis nogle af disse regeringsledere inviterede mig til et møde for at diskutere Skamstøttens rolle i deres land og på den måde foretog en slags officiel anerkendelse af projektet, ville det så ændre noget ved skattevæsenets holdning til at det har været en god investering at tage til f.eks. Brasilien?

Odense Skattevæsen skriver:

"Endelig skal Skatteafdelingen fremføre at regnskabsopstillingerne heller ikke tyder på, at der er en sammenhæng mellem rejseudgifterne og størrelsen af skulptursalget... .."

Jeg har aldrig kalkuleret, om mine rejseudgifter er for store i forhold til indtægterne. Jeg formoder at det er en virksomhedsleders opgave at sørge for, at der ikke blev svindlet med midlerne, og at der ikke er underskud, og at det var Odense Skattevæsens opgave at beskatte overskuddet. Som sagt mange gange før, er min virksomhed ikke stillet ind på at tjene så mange penge som muligt, men at frembringe så mange kunstaktiviteter som muligt. Er det ikke legitimt ifølge skattelovgivningen?

Bortset fra det ser det nu ikke så ringe ud. Det kunne næsten se ud som om Skamstøtten har den "erhvervsmæssige" effekt som skattevæsenet gerne vil have: I 1998 stillede jeg Skamstøtten i Mexico og solgte samme år for over 700.000 kr. kunst. Så kom der en nedgang på 220.000 kr. det år hvor vi stillede Brasilien-skamstøtten op, men allerede året efter var det steget til 750.000 kr. En stigning på over 50 %, det er vel ikke så ringe endda? I øvrigt har jeg 10-doblet mit skulptursalg siden 1993, og mine skulpturpriser er fordoblet. Er det ikke en rimelig vækstrate for en erhvervs-virksomhed?

Odense Skattevæsen skriver:

"Det er således Skatteafdelingens indstilling, at der ikke er tilstrækkelig reklameværdi overfor virksomhedens kunder, til at der indrømmes fradrag for udgiften efter SL § 6."

Jeg bliver af og til bedt om at holde foredrag overfor reklamefolk, netop fordi jeg er i stand til at skaffe en stor omtale med forholdsvis små midler.

Jeg vil vove den påstand, at der ikke findes noget firma af min størrelse, der får mere positiv medie-omtale og reklame end mig, og som bruger så lidt penge set i forhold til omtalen.

Hvor stor skal en "tilstrækkelig reklameværdi" egentlig være for at tilfredsstille Odense Skattevæsen, og hvordan måler man det, hvis man ikke vil kikke på f.eks. medieomtale?

Kan Odense Skattevæsen egentlig sætte en grænse på, hvor meget et firma må bruge på at promovere sig???

Hvis et firma har lavet en dårlig reklamekampagne, der ikke virkede, kan den så ikke trækkes fra?

Kan Benetton der jo er forløberen for at bruge reklame der ikke omtaler selve firmaet, men udviser social ansvarlighed som de så promoverer sig på, trække deres udgifter fra? - Hvis ja hvorfor kan jeg så ikke?

Odense Skattevæsen skriver konkluderende:

"...det er Skatteafdelingens indstilling, at de udgifter der er forbundet med rejsen til Brasilien og opstillingen af Skamstøtten ikke er fradragsberettiget efter SL § 6, idet der ikke er den nødvendige sammenhæng mellem udgiftens afholdelse og Deres indtægtserhvervelse. Som det fremgår af det foranstående er Skatteafdelingens begrundelser derfor:

- 1 Der er ikke tale om en rejseudgift, som er fradragsberettiget efter LL § 8 stk. 1, idet dette måtte kræve, at der var opnået salg af kunstgenstanden eller på anden indtægter fra det pågældende land. Rejseudgiften har heller ikke relation til Deres anden virksomhed, idet der kun har deltaget en af de personer, som De aktiverer.*
- 2 Der er ikke tale om en reklameudgift, idet den gruppe, som reklamen henvender sig til ikke har kundemæssige relationer til Deres virksomhed og der kan ikke påvises et mersalg.*
- 3 Motivet for rejsen er hovedsagelig Deres private interesser."*

Ad 1

Jeg har rigtigt nok ikke solgt kunst til brasilianere, og det var heller ikke meningen, selv om jeg da bestemt ikke ville have noget imod det. Den nye regering og præsident Lula er fra det parti, der modtog skamstøtten og promoverede den i Brasilien, så det kunne måske vise sig, at det har været en god investering at have en næsten direkte adgang ind i magtens centrum i Latinamerikas største land.

Skattevæsenets tankegang hænger på ingen måde sammen med hvordan økonomien fungerer i en globaliseret verden og på den måde man inden for moderne markedsføringsstrategi definerer den gode reklame. Det er en meget indsnævret måde at se på reklameværdi, især i forbindelse med en international kunstners kunstsalg.

Jeg har solgt en del fragmenter af Skamstøtten, som jo netop bliver solgt fordi de stammer fra en verdensberømt skulptur, og altså fordi den er opstillet bl.a. i Brasilien.

Jeg holder en hel del foredrag, for omkring 50.000 til 75.000 kr. om året, hvor jeg fortæller om mine Skamstøtter osv., så på den måde kan man sige at mine happenings har en afledt sideeffekt. Der var jo nok ikke nogen der ville møde op til foredragene, hvis jeg ikke havde noget at fortælle bl.a. fra Brasilien.

Ad 2

Betyder dette at Odense Skattevæsen konkluderer at den store omtale i alle medier, både i Danmark og resten af verden, ikke bliver læst af folk der har "*kundemæssige relationer*" eller er nye potentielle kunder - ca. 70% af medieomtalen foregår i Danmark, selv om selve begivenheden forgår et andet sted?

Skal der kunne påvises et mersalg som effekt af en reklame, er det ikke nok at man holder sin omsætning oppe?

Skal andre virksomheder kunne dokumentere et "*mersalg*", i form af en omsætningsstigning, hver gang de laver en reklame?

Betyder dette af Odense Skattevæsen ikke anerkender en sammenhæng imellem omtale af en kunstner og prisen på hans kunstværker?

Hvis vi nu antager at Odense Skattevæsen har ret i, at der ikke er virksom reklameeffekt i min Brasilientur, må det vel kunne henføres under mislykkede reklamekampagner. Der er vel ikke i skattelovgivningen et krav om ubetinget succes??

Eller betyder det at når jeg arbejder sammen med fattige i den tredje verden, så formoder Odense Skattevæsen at de ikke har råd til at købe skulpturer, og at jeg derfor i fremtiden ikke må udstille i sammenhænge hvor folk ikke har råd til at købe mine skulpturer?

Ad 3

På dette punkt er vi næsten helt enige. Mine motiver for rejsen og hele mit kunstvirke er styret af et personligt engagement om at brede kunsten så meget og så langt ud som muligt, også helt ud til Belém i Amazonas, hvor Skamstøtten nu er opstillet. Den er en af hovedskulpturerne i en by en halv gang større end København. Men en kunstner skulle vel have lov til at være styret af "*personlige interesser*"?

Jens Galschiøt
Odense, 15. januar 2003

Trykt 15. februar 2003

Næste dokument
Bilag 4

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

JENS GALSCHIØT ET FYNSK KUNSTFÆNOMEN

AF ERIK MEISTRUP

JENS GALSCHIØT

DEN ENLIGE DINOSAURUS I DANSK KUNST

Jens Galschiøt, Odense er et paradoks i den danske kunstverden. På den ene side anerkendes han ikke af de ledende kunstinstitutioner og førende aviser og er udsat for en reel undertrykkelse i form af, at man vender det blinde øje til hans værker og projekter. På den anden side er han en af de mest kendte og omtalte danske kunstnere i udlandet, hvor opmærksomheden om hans værker spænder fra Hong Kong til Brasilien, Mexico, Berlin, Spanien, USA m.fl. Ikke engang Per Kirkeby rækker så langt ud. Faktisk kan Jens Galschiøt betegnes som en af senmodernitetens (efter 1980) største internationale danske kunstnere.

Jens Galschiøt spænder vidt i sin kunstneriske produktion fra smykker og små fine skulpturer til enorme politisk betonedede skulpturer. Der er ingen tvivl om, at det er de politiske skulpturer og hans tilhørende politisk-humanistiske arbejde, der har sat ham uden for det "fine selskab." Kunstnere der er så gammeldags, at de fastholder et overordnet socialt perspektiv på hovedlinierne i kunstproduktionen er ikke særlig velsete. Når man skal være noget på kunstscenen og modtage de store offentlige tilskud (fra bl.a. Kunstfonden), skal man helst være bosiddende i København, være en del af slængt omkring Kunstakademiet samme sted og gøre sig som mediestjerne. Det sidste betyder bl.a., at man nok må lave ravage som at smadre biler og udstille dem på Kongens Nytorv, eller brænde en pølsevogn af i Århus og bruge slagord om forbrugersamfundet, men det skal ikke betyde noget andet end at være en del af en markedsføringsstrategi. Galschiøts konsekvente etisk-moralske stillingtagen i valget af projekter og skulpturer som har en konkret anledning er for meget for mange, der gerne vil nøjes med kunstverden som karrierevalgmulighed eller sofistikeret baggrundsunderholdning. Faktisk har

Galschiøt i mere end et 10-år arbejdet ud fra en tankegang om sammensmeltning af sociale-samfundsvilkår med kulturelle-kunstneriske udtryksmåder i en globaliseringsstrategi. BILAG 4

I tidsskriftet Kunst nr. 5, 2000 skriver Galschiøt bl.a., at "Man kan ikke være for eller imod globalisering. Der har altid været en globalisering af kulturen i gang.... Forskellen (fra tidligere) er måske den hastighed, som det foregår med." Han fortsætter med at diskutere hvad kvalitet i kunst er og hvem der bestemmer det. De (elitære) kunstkere har formået at bestemme således, at hvor i verden man end går på kunstudstilling, så ser man værker, der stort set holder sig inden for den samme ramme. "Det er som at gå på McDonalds restauranter jorden over... alt er genkendeligt og trygt og uendelig kedeligt." Denne kendsgerning siger Galschiøt, er "med til at smadre og marginalisere lokale kulturer. (der) bliver til lavstatus." De reduceres til billige turistvarer, hvorved den bærende kultur reduceres til underholdning. Men det var fra disse mange lokale - og betegnet primitive - kulturer, at mange af modernismens højstatus kunstnere med Picasso i spidsen hentede ny inspiration, kreativitet og vitalitet i første halvdel af det 20. århundrede. På hjemmebanen var det Asger Jorn der arbejdede med at inkorporere 'primitive' og historiske kulturtegn i den abstrakte ekspressionisme, der var hans varemærke. For Galschiøt gælder det om at vende kultur- og kunstudviklingen fra McDonaldisering til anerkendelse af mangfoldigheden og "til at bevare menneskeheden kulturelle diversitet." Et udtryk for denne holdning er, at når Jens Galschiøt får sine skulpturer stillet op i udlandet, så er det altid i samarbejde med brede folkelige bevægelser eller lokale faglige organisationer, der arbejder for at forbedre almindelige menneskers vilkår. På mange måder er Galschiøts indstilling og arbejde i direkte forlængelse af den tyske kunstner Joseph

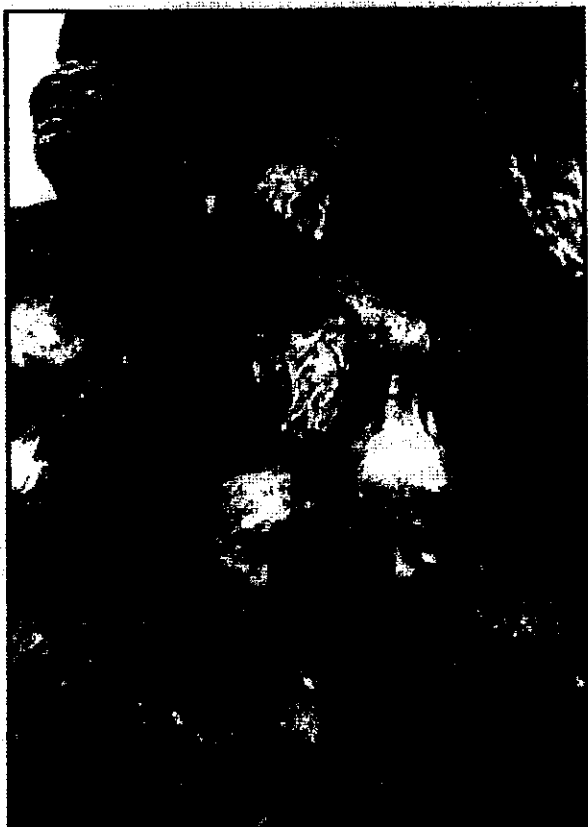
Beuys (1921-86) krav om et 'Gesamtkunstwerk'. Det betyder, at kunsten (værket) fungerer i et socialt rum, hvor publikum "bidrager med egne tanker." Man - altså både kunstner, publikum, institution og kritikere må tage del i en helhed, hvor "kunsten retter sig mod den energi der findes i følelserne og udvikler dem til en erkendelsesform."

MELLEM GRU OG SKØNHED DE POLITISKE SKULPTURER

Jens Galschiøt arbejder i den ene ende af sin produktion med skulpturelle udtryksformer, der er en stillingtagen til nogle af de største udfordringer til de grundlæggende levevilkår og menneskerettigheder nemlig undertrykkelse, fornædelse, mord, udslættelse, løgn, krig, udbytning og ødelæggelse. Man kommer til at mifides Berry

McGuire's gamle hit fra 1960'erne: (You don't believe that we are) On the Eve of Destruction, hvor det generelle perspektiv på den politiske situation forsøges fastholdt midt i forbrugerglæde og tryghedsnarkomani. Dybest set - filosofisk forstået - vil vi altid befinde os på randen af destruktion på grund af vores dødelighed og vores forsøg på at beherske naturen og andre mennesker gennem teknologien og/eller magt. Galschiøt tager den humanistiske arv fra det 20. århundrede (fra Verdenskrige til Menneskerettigheder) alvorligt og fastholder en linie i al sin produktion både den, der skildrer gru såvel som den, der skildrer skønhed.

Den ene hovedlinie spænder f.eks. fra projektet 'Min indre Svinehund' fra 1993, hvor der blev stillet skulpturer op i 20 europæiske byer. Skulpturen skulle minde os om, at humanismen er en tynd skal over naturen i os selv, og at der altid skal kæmpes for at bevare og udbygge humanismens resultater. Det fulgtes op i 1995 med 'Den stille Død' ved FN's sociale topmøde i København, hvor der var ophængt børnelig og spredt værdikuponer

DETALJE FRA "SKAMSTØTTEN" LIDENDE MENNESKER

for at gøre opmærksom på den store burnedødelighed i verden.

I juni 1997 blev der så opstillet det første eksemplar af skulpturen "Skamstøtten" i Hong Kong for at sætte fokus på Kinas overtagelse af byen samtidig med Kinas fortsatte undertrykkelse af basale menneskerettigheder. Næste eksemplar blev i 1999 opstillet først i Mexico City og senere bragt til delstaten Chipas, hvor indianerne kæmper for at få rettigheder til jord og social goder tilbage.

Den tredje Skamstøtte blev opstillet i Brasilien i år 2000. Først den 17. april foran parlamentet i hovedstaden Brasilien for at mindes overgrebene mod landarbejderne og indianerne (hvor myndighederne ville af med den) og senere fragtet 4000 km til byen Belem, hvor organisationen af jordløse bønder fik den opstillet for at markere Eldorado-massakren. Fjerde udgave vil i 2002 blive opstillet i Berlin som et mindesmærke over ofre for nazitidens statsterror med systematisk masseudryddelse som resultat. Skamstøtten er 8 m høj og består af 50 ansigter og forvredne menneskekroppe. Meningen med skulpturen er for Galschiøt "at fastholde erindringer om en skændselsgerning som aldrig må gentage sig. Skamstøtten er en slags Overgrebenes Nobelpris." Et centralt element ved Skamstøtten i Berlin er det personlige samarbejde mellem kunstneren og overlevende efter holocaust, der betyder, at tidligere kz-fanger indgraverer 10 mill. symbolske streger i skulpturens fundament, så det bliver et mindesmærke over alle offergrupper: jøder, sigøjnere, tvangsarbejdere, homoseksuelle, Jehovas vidner, politiske fanger, sorte etc. Skamstøtten er et af 1990'ernes væsentligste kunstværker og et af Galschiøts mesterværker (efter traditionel kunstkritisk målestok). Værket indfører sig i kunstnerisk tradition, hvor især malerierne Jorns 'Stalingrad' og Svend Wiigs 'Menneskeridt' (1956) danner forbillede både kunstnerisk og humanistisk dvs. politisk. Samarbejdet med Mexico førte bl.a. med sig, at i januar 2001 arrangerede Galschiøt en udstilling i Odense med indianske børns malerier overfor danske skolebørns malerier over hver deres livsopfattelse. I august samme år havde han sørget for at invitere den mexicanske murler Gustavo til landet i forbindelse med festivalen Images of the World, hvor denne skabte et 13 m værk om globalisering til både Odense og Århus.

I marts 2000 afleverede Galschiøt skulpturen 'Budbringeren' til Jubilee 2000-kampagnen, der skulle skaffe opmærksomhed om de fattigste u-landes gældssituation, der hæmmer den sociale udvikling. Skulpturen startede sin danske rundrejse på Kgs. Nytorv i København og fortsatte derpå til en række andre byer herunder Oden-

ODENSE NOVEMBER 2000, "HÆNDER OG STEN". BØRNS RETTIGHEDER ER VOKSNES ANSVAR. AFTRYK AF BØRNEHÆNDER PÅ TORVET MED S. WIIG HANSENS SKULPTUR, "LIGGENDE KVINDE".

se, Århus og Aalborg. Skulpturen var senere i Genève, Schweiz som et midtpunkt for de forskellige bevægelseres aktiviteter i forbindelse med det sociale topmøde. I september var 'Budbringeren' i Prag for at være med i en demonstration for gældseftergivelse ved IMF og Verdensbankens topmøde. I november samme år var det så opstillingen af "Hænder af Sten" på Rådhuspladsen i Odense. Her var opsat 2500 stenhænder lavet i samarbejde med Amnesty og tusindvis af skolebørn. Igen var det børns vilkår der var målet for aktionen under mottoet Børns Rettigheder er Voksnes Ansvar.

Det var karakteristisk at samtidig med, at "Budbringeren" var på banen var den mest omdiskuterede danske kunstbegivenhed den installation -

KERTEMINDE HØJSKOLE

Seminariet for kunst og håndværk

Atter i år har vi valgt ikke at udstikke et fælles tema til årsskriftet. Det viser sig at det fælles kommer helt af sig selv. Tiden er et vigtigt begreb i folks bevidsthed. I det begreb ligger overvejelser om hastighed og acceleration; om mængden af informationer og hvordan vi opfatter disse informationer og hvordan de bevidst/ubevist indgår i handling eller ikke handling. Der ligger overvejelser om håndværk, kunst, frie skoler og formidling i fortiden, nutiden og fremtiden. Om tiden til - og tiden det tager at udøve håndværk.

Gæsteskribenten er Erik Meistrup, kultur- og kunstkritiker, konsulent i kommunikation, teknologi og uddannelse. Han er kunstanmelder i Kunstavisen, tidsskriftet Kunst, Dansk Kunst (årbog) og var i år 2000 kunstanmelder for Fyns Stiftstidende. Erik Meistrup beskriver i sin artikel den fynske billedhugger Jens Galschiøt's arbejde gennem de senere år. Artiklen er skrevet med stor respekt for den måde Galschiøt udøver sin kunst og bruger sit håndværk på.

Holdninger er grundlæggende i skabelsen af en debat. Årsskriftet er fuld af holdninger til håndværk, kunst, frie skoler og formidling. Debatten er Jeres!

God fornøjelse

Redaktionen

"Snowball" - der havde været Danmarks officielle bidrag i Venedig året før. Her kunne man på Statens Museum for Kunst opleve 2 voksne kunstneriske drenge-røve (en dansk og en amerikansk) udstille deres egen selvoptagethed og mangel på udtryksevne og etik ved at køre

racerløb. Sjældent har kontrasten mellem seriøs kunst og kitsch været mere synlig. Det er åbentbart således at fattigdom i udtryksform og indhold er vejen til kanonisering i kunstinstitutionernes himmel, mens engagement som i Beuys

sociale skulptur, gider man ikke beskæftige sig med i de finere kredse, det er ikke underholdende nok.

SKØNHEDENS SKULPTURER

Jens Galschiøt har også en anden side af sit liv og virksomhed - som vi alle har en lys og en mørk side i vores karakter. I sit arbejde med skønheden som form har han i mange år fokuseret på tøjet, vi bærer som en del af vores kropslighed og ydre identitet. Han er et stærkt sanseligt menneske, der registrerer selv små bevægelser og krøllethed i det vi bærer. Han skaber ud fra denne sanselige erkendelse nogle utrolig smukke og nærmest meditative (eftertænsomme) skulpturer. Han ser nogle grundformer og bevægelser og omsætter det til skulpturens sprog, hvad enten det er en strikket bluse, en kjole i sving eller et par krøllet jeans. Det lykkes ham at transformere det levende tekstile udtryk over i bronzens faste form på en måde, der giver hans skulpturer den fornemmelse af liv og bevægelighed, der er afgørende.

Det er måske her centralt at forstå, at Galschiøt selv står for hele processen fra den første indskyldelse og tegning frem over modeller i voks til selve støbeprocessen. Her bliver intet sendt ud af huset for at blive bearbejdet af andre. Alle værker er gennemarbejdede på eget værksted fra begyndelse til levering. I denne proces indgår også Galschiøt's sociale engagement, idet hans værksted samtidig har været et socialt eksperiment, hvor unge har kunnet arbejde med sig selv gennem arbejdet med at være med i såvel kunstprojekter som i sociale projekter med lokalt eller internationalt tilsnit. I 1992 deltog værkstedet således som officielt udvalgt til udsmykningen af det danske udstillingssted ved Expo 92 i Spanien. Udsmyk-

KLIPPET FRA

ningen bestod af en lang række ansigter/hoveder der i en maskeform trænger sig gennem en mur.

Fascinationen af beklædningsgenstande førte til samarbejde med de nu afdøde modeskabere Erik Mortensen og Jean Voigt og i 1990 skabte Galschiøt 'Ringbærerens jakke' også kaldet 'Frodos jakke' til Dronning Margrethes 50 års fødselsdag. Gaven var bestilt af Beklædningsindustriens Brancheforening og er opstillet i Marselisborg Slotspark i Århus, hvor der er fri adgang, når regenten ikke opholder sig på slottet. Jakken er en tolkning af såvel det tekstile som af Tolkins hovedværk 'Ringenes Herre,' som dronningen tidligere har skabt illustrationer til.

Samarbejdet med modeskaber Erik Mortensen (1926-98) førte til, at Mortensen udvalgte en kjole (fra sin tid hos modehuset Scherrer, Paris) fra sin lange karriere som Jens Galschiøt skulle omsætte til en skulptur, der i oktober 1999 blev opsat i på Brummersplads bag Beklædningsfagskolen i Odense. 'Blækspruttekjolen' fra kollektionen 1992/93 skulle gennem flere prøver og bearbejdnings-inger inden den 90 kg tunge bronzeskulptur kunne godkendes af Galschiøt - Erik Mortensen nåede aldrig at opleve resultatet. Der skulle to støbninger samt ætsninger i overfladen til for at mønstret i kjolen kunne træde frem som struktur i formen. For at forvandlingen fra elegant haute couture kjole til dynamisk og 'levende' skulptur skulle lykkedes var det nødvendigt at indtolke en levende person i kjolens rammer. Der blev derfor lavet en kopi af kjolen til en udvalgt model. Hendes kvindelige former blev der taget et aftryk af, og de blev igen yderligere forstærket og rundet så man kunne fornemme personens bevægelser gennem stoffets fald og folder i en let fremadskridende positur.

Den dybe forståelse og tolkning af forholdet mellem krop, beklædningens form, stoffets draperings- og tekstils mønster og struktur samt personens bevægelsesmåde har Galschiøt fælles med Erik Mortensen. Resultatet er blevet et slags fastholdt tøvende graciøsitet, der folder sig ud i det store udendørs rum, hvor skulpturen hele tiden vil ændre karakter med lysets og vejrets forandring. For at forstærke det bevægelige er skulpturen anbragt på en stor klippeblok, der gennem sin ujævnt stigende form transformere en stærk understrøm af rå energi fra underlaget op til bronzen, så den næsten opleves som en galionsfigur på et skib, der bruser frem gennem havet. Dette indtryk forstærkes ved, at stenblokken i forvejen står på en plads af stenfliser, der breder sig ud til siden og bagved skulpturen som en rolig vandoverflade. Den rå granitblok opleves desuden som en afbalancering af kjolens såvel kulturelle som kunstneriske formfuldendte skønhed.

Galschiøts arbejde med skønhedens udtryk er den anden side af hans dybe humanistiske livsholdning. Ingen skønhed uden gru, intet mørke uden lys. Vi har brug for at blive mindet om begge dele

for ikke at forstene som mennesker i åndløshed og forbrugerisme. Det er derfor godt, at der stadig findes levende kunstneriske dinosaurer som Jens Galschiøt, der tør sætte sig selv på spil og skabe synlige erfaringer af gru og skønhed.

"BLÆKSPRUTTEKJOLEN" EFTER ERIK MORTENSENS KJOLE FRA 1992/93 FRA Huset S'CHERRER, PARIS. OPSTILLET VED BEKLÆDNINGSFAGSKOLEN, ODENSE, 7/10-99.

Jens Galschiøt er bosat i Odense, hvor han arbejder på sit 2000 m² store atelier, der ud over bronzestøberi og værksted også indeholder et galleri og skulpturpark, hvor det er muligt at få et indblik i denne kunstners forunderlige univers.

Atelier åbent alle hverdage 8.00-16.00

Banevænget 22 - 5270 Odense N - Tlf.: 6618 4058 - Fax: 6618 4158 - E-mail: aidoh@aidoh.dk

Fotos og yderligere oplysninger på Internettet: www.aidoh.dk og www.haute-couture.dk

Næste dokument
Bilag BILAG 5.

"Survival of the Fattest" Jens Galschiot, 2002

Jens Galschiøt Christophersen

	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1994	1993	1992
Omsætning	2.531.652	731.688	747.683	373.409	655.798	560.926	674.432	432.099	264.747	467.341
Skulptursalg	750.066	484.566	707.682	425.208	41.562	429.447	468.725	148.524	99.584	271.331
Smykkesalg/div. indtæ	275.679	168.369	196.727	190.073	242.899	180.314	119.009	283.559	162.267	199.587
Honorar	1.569.422	897.487	1.390.079	1.730.611	1.074.772	1.187.359	879.478	739.785	753.920	747.372
Vareforbrug	504.708	451.750	570.873	374.454	572.098	334.582	324.586	165.103	188.830	239.828
Bruttoresultat	2.026.944	279.938	176.810	-1.045	83.700	226.344	349.846	266.996	75.917	227.513
Rejseudgifter	11.947	150.463	103.639	15.352	100.241	58.482	36.685	9.609	63.373	21.926
Lønninger	843.481	523.285	535.774	581.570	295.514	325.002	234.182	217.590	254.147	204.997
Tilskud til løn	283.504	189.455	130.223	76.408	0	0	0	34.257	0	0
Lejeindtægter	337.163	273.924	157.608	191.522	231.708	168.474	130.476	54.296	0	0
Legater og tilskud	0	0	25.000	0	200.000	178.333	139.250	18.000	0	0